

Сёння, у Міжнародны дзень музеяў, які традыцыйна пераходзіць у музейную ж Ноч, іх афішы мы праглядаем як ніколі часта ды прыдзірліва, шукаючы там нешта інтрыгоўнае. А для саміх музейшчыкаў гэта не толькі свята, але і час Х, калі ажыццяўляюцца самыя смелыя праекты. У плане крэатыву і вынаходлівасці штогод ладзіцца сапраўднае спартыўнае спаборніцтва. Адзін з такіх праектаў, які будзе прэзентаваны сёння, прысвечаны акурат гэтай тэме — “Гульні. Ігры. Games” у Нацыянальным мастацкім. “К” пабывала на “самай спартыўнай выставе года” яшчэ да яе адкрыцця.

Вераніка МОЛАКАВА /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Агульная тэма “начной” праграмы ў мастацкім — пачуцці і адчуванні. Тэрыторыя “Гульні” (першы паверх галоўнага корпуса) мае выклікаць настальгію: па тых часах, калі марозіва каштавала 20 капеек, а лад жыцця большасці людзей быў падпарадкаваны формулам кшталту “Хутчэй, вышэй, мацней!”, “Калі хочаш быць здаровым — закаляйся” і гэтак далей. Але сама выстава — не столькі пра лікі рэкордаў ці хроніку перамог, колькі пра гульні ўяўлення. Пра тое, як з цягам часу ў мастацкім асяроддзі змяняюцца вобразы і асацыяцыі, датычныя спартыўнай тэмы.

— Папулярнасць спартыўнага руху ў нашы дні расце — як прафесійнага, так і аматарскага. Бясконца адкрываюцца новыя фітнес-цэнтры, здаровы лад жыцця становіцца сінонімам псіхалагічнай разрадкі, — кажа куратар выставы Кацярына Ізафатава. — Мне падаецца, адбываецца адраджэнне тых спартыўных традыцый, якія ўзніклі ў савецкім грамадстве яшчэ ў 1930-я гады. А ў той час, калі спорт у розных сваіх праявах стаў важнай і неад’емнай часткай жыцця, гэтую тэму сталі адлюстроўваць і мастакі. У 1970 — 1980-я гады такіх твораў становіцца меней — што сведчыць пра зніжэнне папулярнасці самой з’явы. І вось, цяпер мы зноў адзначаем рост іх колькасці, і многія мастакі па-свойму інтэрпрэтуюць спартыўную тэму. Іх працы — ужо не пра хуткасць ці дынаміку, гэта канцэптуальныя вобразы. Як, напрыклад, на карціне Руслана Вашкевіча “Гульні на выбыванне”, дзе персанаж, што ўвасабляе сабой смерць, займаецца настольным тэнісам.

Куратары выставы — Дзмітрый Салодкі і Кацярына Ізафатава.

“Гульні” мастацкага ўяўлення

Заканчэнне — на старонцы 3.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газеты можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Соцыум

СЛЯДЫ ПАЖАРУ Ў МАЁНТКУ “ГАСПАДЫНІ”

За зменамі, што адбываюцца каля сядзібы Цюндзьявіцкіх у вёсцы Галошава, якую ў пару свайго росквіту называлі “Беларускім Манчэстарам”, сочыць “К”.

Ст. 5

Тэма

КАЛАСЫ, ШТО ПАД СЯРПАМІ НАШЫМІ

“К” пагутарыла з былым дырэктарам Музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава — Галінай Нячаевай.

Ст. 7

а“К”но ў свет

“ТАК ШМАТ ПУСТЫХ СЦЕН”

Фестываль урбан-арту Vulica Brazil вяртаецца пасля двухгадовага перапынку. “К” даведалася, што Мінск зноў наведзе легендарны мастацкі дуэт з Бразіліі OsGemeos.

Ст. 14

Бліжэй да роднай зямлі

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь падвяло вынікі конкурсу на эскіс помніка Якубу Коласу ў Стоўбцах. Як паведаміў нашаму карэспандэнту старшыня секцыі скульптуры Беларускага саюза мастакоў Аляксандр Шапо, у творчым саборніцтве ўзялі ўдзел 18 праектаў. Большасцю галасоў журы аддало перавагу прапанове творчага калектыву пад кіраўніцтвам народнага мастака Беларусі Івана Міско. Таксама адзначаны два іншыя праекты — Генадзя Лойкі і Уладзіміра Слабодчыкава.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Паводле завядзэнкі, можна было б абвясціць наступны тур сярод трох згаданых праектаў, але было вырашана гэтага не рабіць. Калектыву спадара Міско, у які ўваходзяць скульптары Сяргей Логвін і Уладзімір Піпін, архітэктары Уладзімір Архангельскі і Аляксандр Кабрусоў, даручана далейшая праца над помнікам.

На думку Аляксандра Шапо, сёння ёсць тэндэнцыя паскоранай працы над монументамі, і адрозненне ад савецкіх часоў, калі конкурсныя эпапей маглі доўжыцца дзесяцігоддзямі. І пры належным фінансаванні, помнік у Стоўбцах у скверы на вуліцы Цэнтральнай можа з'явіцца даволі хутка. Спадар Аляксандр лічыць, што саборніцтва было сумленным, і журы зрабіла правільны выбар.

Кіраўнік калектыву пераможцаў не хавае сваёй радасці — бо, па ягоных словах, канкуруюць давалася з моцнымі супернікамі, якія прадставілі на конкурс вельмі цікавыя прапановы. Спадар Міско спадзяецца, што некаторыя з іх з часам будуць рэалізаваныя таксама, бо тэма Коласавой спадчыны не абсяжняя, і знакі ўшанавання памяці Песняра будуць усталявацца і надалей. І не толькі ў нашай краіне.

Іван Міско бачыць Коласа пазтам “ад роднае зямлі” (паводле яго радкоў), таму і робіць помнік не на высокім пастамеце, а бліжэй да глебы. Якуб Колас гартае рукапіс, і аркушы разлятаюцца як птушкі...

На мінскім помніку Коласу работы Заіра Азгура з’акцэнтавана ўвага на рамантызме паэзіі і сацыяльнасці прозы Песняра. Помнік, які мае паўстаць у Стоўбцах, паводле аўтарскай задумкі, прадставіць Коласа як асобу, чыя творчасць непарыўна знітавана з родным краем, і нават канкрэтным месцам на карце Беларусі. Ведуючы творчы патэнцыял самога Івана

Акімавіча і яго суаўтараў, можна не сумняваюцца, што Стоўбцы атрымаюць аб’ект, які стане адным з сімвалаў горада.

K

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДАЯСЦЬ СУВУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васілеўскі СВРРПН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны скартарт** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНДЗІВІЧ, Аўген РАПІН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АІМА-ЛЮБОВІЧ, Надзея КУДРІЯКА, Настася ПАНКРАТАВА, Антон РУДАК, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАЎ; **фотакарэспандэнты** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас: раёнскі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч.4; ч.77, ч.4; Чэцверты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдаецца — Рэдакцыя-выдавешка ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чэцверты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (адрас паштарту), асобны адрас працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдакцыяна і не вяртаюцца. Меракванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. **Матэрыялы на правах рэкламы.**

© “Культура”, 2019. Наклад 3495. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — на дамоўленасці. Падпісанне ў друку 17.05.2019 у 18.45. Замова 1624.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавешча “Беларускі Дом друку”. РП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

17 мая пасля рамонту і грунтоўнай рэканструкцыі зноў адчыніў свае дзверы для кнігалюбаў Дом кнігі “Светач” у Мінску. Ва ўрачыстай імпрэзе з гэтай нагоды ўзялі ўдзел першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Максім Рыжанкоў, міністр інфармацыі краіны Аляксандр Карлюкевіч, старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец, іншыя афіцыйныя асобы, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый і сродкаў масавай інфармацыі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

У прывітальным слове Максім Рыжанкоў ахарактарызаваў падзею як свецкае клопату дзяржавы пра стан нацыянальнай культуры і спрыянне ўмацаванню прэстыжу роднага слова. Аляксандр Карлюкевіч адзначыў тую акалічнасць, што адноўлены “Светач” мае цудоўную лагістыку, якая, безумоўна, будзе даспадобы і работнікам кнігарні, і аматарам друкаванага слова. Цяпер у “Светачы” ёсць і прэзентацыйная зала, якая, спадзяецца міністр, ніколі не будзе пуставаць, бо тут увесь час будуць ладзіцца прэм’еры кніжных навінак і сустрэч з

Новае святло “Светача”

пісьменнікамі. Зала, як і кнігарня ўвогуле, стане цэнтрам для прапаганды мастацкага слова, а найперш — беларускага. На думку міністра, адкрыццё “Светача” пасля рэканструкцыі — гэта цудоўны падарунак гораду напярэдадні Еўрапейскіх гульняў, тым больш што тут у асобным аддзеле прадстаўлена літаратура на спартыўную тэматыку. Мікалай Чаргінец нагадаў, што нягледзячы на імклівае развіццё электронных сродкаў, кніга была і застаецца неадменным чыннікам культурнай пра-

сторы і неабходным аtryбутам паўнаватраснага грамадскага і прыватнага жыцця. Пісьменнік лічыць, што не будзе пераборшаннем назваць адноўлены “Светач” храмам Кнігі. І сапраўды, сёння гэта не толькі чыста функцыянальная прастора, як было раней, але і тэрыторыя творчага, эмацыйнага сумоўя, дзе па-сапраўднаму ўтульна ўсім, хто мае дачыненне да кнігі і культуры ўвогуле. Пасля афіцыйнай часткі адбылася экскурсія па “Светачы”. Увага ўдзельнікаў імпрэзы была звернута на тое, што беларус-

кай кнізе тут вызначана самае пачэснае месца. А новае інфармацыйнае абсталяванне дазволіць наведвальнікам Дома кнігі не толькі самастойна арыентавацца ў ягонаў прастору, знаходзячы кнігі канкрэтай тэматыкі і аўтараў, але і быць у курсе культурных падзей, што адбываюцца ў нашай сталіцы.

Імпрэзу аздобіла выступленне артыстаў Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага. Яны прадставілі фрагмент спектакля па п’есе Васіля Дранько-Майсюка “Пяняр”, прысвечанай Уладзіміру Мулявіну. У прэзентацыйнай зале, што на другім паверсе, адбылася і першая імпрэза. Пісьменніца Наталля Батракова прадставіла грамадскае свай новы твор “Бясконцасць каханьня, бясконцасць смутку...”

Побач з залай — утульная кавярня, дзе можна адпачыць з кнігай у руках. Руку да стварэння новага аблічча “Светача” — кнігарні хай-тэк прыклалі беларускія дызайнеры і вытворцы. І хоць скарыстаны пэўныя напрацоўкі ўніверсальнага міжнароднага стылю, новы “Светач” — цалкам нацыянальнай культуры прадукт, які мае ўсе шанцы стаць брэндавым.

K

Пінск — культурная сталіца 2019

Ад фэстаў да майстроў

З нядаўняга часу што-цацвер на адкрытай пляцоўцы Пінскага гарадскога Дома культуры гучыць класічная — мясцовы духавы аркестр ладзіць тут свае вечарыны. А ўвогуле ў сёлетняй культурнай сталіцы Беларусі амаль штодня праходзяць розныя адметныя імпрэзы і акцыі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Пінай быў пакладзены пачатак праекта “QR-код гістарычных будынкаў” у рамках рэспубліканскай акцыі “Культурная сталіца Беларусі”. І вось ужо 15 мая інфатаблічка з QR-кодам пазначана яшчэ адзін старадаўні аб’ект — палац Бутрымовіча. Як паведамілі “К” у Пінскім гарвыканкаме, на першым этапе праекта інфармацыйныя таблічкі ўсталяюць на чатырох найбольш значных помніках архітэктурнай спадчыны старажытнага горада.

Акрамя таго, нядаўна адбыліся змены і ў рабоце па стварэнні пінскага “кластара” па вырабе музычных інструментаў. Нагадаю, што аказаць мясцовым майстрам усю патрэбную для гэтага дапамогу даручыў уладам горада Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

Па словах загодчыцы сектара культуры Пінскага гарвыканкама Таццяны Дзямідзенка, на сённяшні дзень неабходныя плошчы для размяшчэння вы-

творчасці інструментаў у Пінску знойдзеныя.

— Я вельмі рады, што “эпапея” з пошукам пам’яшкання завяршылася, — распеў мне па тэлефоне адзін з пінскіх майстроў Руслан Макарэвіч, чые інструменты высока ацаніў Кіраўнік дзяржавы і пра дзейнасць якога “К” пісала летась. — Мы ўжо арганізуюем пераезд у новае памяшканне. І хутка памінецца сапраўдна праца!

Плануецца, што 1 чэрвеня мясцовыя майстры ўжо справяць улазіны. Прынамсі, яны на гэта вельмі спадзяваюцца.

Акрамя таго, з 1 верасня ў Пінскім індустрыяльна-педагагічным каледжы (філіяле Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта) Руслан Макарэвіч і яшчэ адзін пінскі майстар Мікалай Ярмалчук пачнуць навуцач студэнтаў вырабу музычных інструментаў. Як бачна, праца па стварэнні пінскага “кластара” цяпер выходзіць на фінішную прамую.

І апошняе. У размове з Таццянай Дзямідзенка я нагадаў ёй пра задуму правесці ў Пінску фестываль старадаўняй музыкі.

— Усе перспектывы ідэі абавязкова ўвасобяцца ў рэальнасць, — запэўніла мяне ізіва. — Ёсць у нас і планы па правядзенні ў Пінску ў 2020 годзе фестывалю старадаўняй музыкі. Гэты фэст раней ладзіўся як гарадское мерапрыемства, але, безумоўна, мы мяркуем пашыраць яго маштабы. А сёлета арганізуем фестываль арганнай музыкі MATER MISERICORDIAE (“Маці міласэрнасці”).

Мерапрыемства адбудзецца ў Пінскім кафедральным касцёле Унебаўзвіжання Найсвяцейшай Панны Марыі. Удзел у фэсце возьмуць навуцачны, выкладчыкі, сольныя выканаўцы дзіцячых школ мастацтваў, музычных каледжаў, каледжаў мастацтваў і вышэйшых навучальных устаноў, а таксама сольныя выканаўцы і прызнаныя майстры арганнай і старадаўняй музыкі.

K

Фінал “Еўрабачання” ў Тэль-Авіве пройдзе з удзелам беларускага канкурсанта, хаця па прагнозах букмекераў напярэдадні першага паўфіналу спявачка Зена не мела шансаў трапіць у заключную частку песеннага фестывалю. Але ж дэвіз сёлетняга конкурсу Dare to dream! І мара юнай беларускі збылася — дзякуючы ці то цуду, ці то таленту.

Надзея КУДРЭЙКА

Не бойся марыць

лькавыя вынікі. Сапраўды, можна знайсці нешта агульнае ў канцэпцыях конкурсных нумароў абедзвюх спявачак: рытмічная поп-песня, адносна модныя танцы, шорт-батфорты — і мінімум індывідуальнасці ды памкненне выглядаць як усе тыя, хто задае гэтую моду. Для “Еўрабачання” падобная схема не дзіва і карыстаюцца ёй нярэдка, але з розным поспехам.

У нас часта забываюцца, што букмекеры — не нейкія ўплывовыя і загадкавыя дзядзькі, а ўсяго толькі статыстыкі, якія фіксуюць меркаванні звычайных людзей. Аднак конкурс багаты на сорпрызы, і звычайная ўдача на ім таксама мае значэнне. Удачай для Зены ста-

ла выступленне менавіта ў першым паўфінале, у якім амаль адсутнічалі фаварыты і моцныя канкурсанты — за выключэннем хіба што прадстаўнікоў Аўстраліі і Ісландыі.

Але чаму ж з такімі козырамі, якія ёсць у Зены, яна папярэдне трапіла ў спіс аўтсайдараў? Пагатоў, сентыментальная en masse публіка “Еўрабачання” часам за абаяльнасць юнацтва даруе многія хібы, а Зена — самая маладая ўдзельніца сёлетняга конкурсу. Да таго ж, у яе моцны і ўпэўнены вакал з прыгожым тэмбрам. І на гэта трэба было рабіць стаўку, трэба было гэта выкарыстоўваць. Ды, на жаль, у выніку конкурснага песня Like it не дала магчымасці паказаць

вакальны талент, а сцэнічны вобраз моцна “дадаў” узросту. Думаю, гэта варта аднесці да асноўных пралікаў і ўпущаных магчымасцяў.

І гаюльня прэтэнзіі, канешне, да песні. Створаная яна па ляках поп-хітоў, якія пануюць у эфірах музычных тэлеканалаў. Імкненне да папулярнага стандарту можна толькі вітаць: у Беларусі амаль няма падобнай музыкі на якасным узроўні. Аднак умання рабіць такія хіты бракуе на ўсёй постсавецкай прасторы, і кампазіцыя Like it нагадае сабраны з канструктара твор для адназвага прымянення. Ад яе патыхае ўчарашнім днём, другаснасцю і таннасцю.

Але ж калі для ўдзелу ў нацыянальным адборы не было часу падрыхтаваць якасную песню, то для слога “Еўрабачання” прадзюсару Віктару Дробышу варта было б паклапаціцца пра стварэнне годнай, “дарагой” і актуальнай кампазіцыі і гэткага ж сцэнічнага нумару. Аднак выглядае так, што праект “Зена на “Еўрабачанні” ўвасабляўся малымі сіламі і сродкамі, і, па вялікім рахунку, быў важны то-

лькі самой канкурсантцы ды яе родным. А прадзюсар прыняў гэты факт як магчымасць трапіць у цэнтр увагі прэсы і раздаваць інтэрвю, нават не задумаючыся пра тое, каб неасцярожнымі выказваннямі не знізіць шанцы нашай артысткі на атрыманне добрых балаў.

А ці чулі мы пра праматуры Зены? Або пра нейкія гучныя паракцыі для Еўропы?

Што тычыцца нумару і сцэнічнага іміджу, то яны не дапамаллі змяніць уражанне ад не самай цікавай песні. Зена выглядала на сцэне значна больш дарослай, чым яна ёсць. А вобраз “а-ля Брытні Спірс” са стандартнымі рухамі r’n'b кліпаў не адпавядае самой арганіцы спявачкі, хаваючы яе тэмперамент, куды больш вольны і раскаваны. Таму і выглядала гэта па-вучэйска старанна — як быццам сэнс нумару толькі ў тым, каб на сцэне нешта рухалася.

Дык што ж здарылася ў паўфінале? А вось што. Насуперак усяму, Зена сваім талентам і юнай абаяльнасцю, якую да канца так і не ўдалося знівелюваць, сваім моцным і цікавым голасам, якому песня бадай у адным толькі месцы дазволіла выравацца на волю, сваімі прафесійнымі ўпэўненымі паво-

дзінамі сапраўднай артысткі пераламіла не самыя спрыяльныя для сябе настроі еўрапублікі і абышла як мінімум семярых сваіх канкурэнтаў. (Як галасавалі нацыянальныя журы і гледзчы, мы зможам даведацца толькі пасля заканчэння “Еўрабачання”).

У фінале ж у нашай юнай Зены стаць задача выступіць у сваё задавальненне і паказацца з найлепшага боку, каб пакінуць пра сябе як пра артыстку — якой бы ні была песня, пастаноўка або не зусім карэктны выказванні — толькі цудоўнымі ўспаміны.

Па ўсім відаць, што Зена прыйшла на сцэну, як кажуць, усур’ёз і надоўга, яна мае ўсе шансы стаць еўрапейскай і сусветнай зоркай. Дый навуку конкурсу “Еўрабачанне” ў яе жыцці можа быць яшчэ неаднойчы. Сёлета для Зены ён у любым выпадку склаўся ўдала. Але ж і памарыць пра высокае месца ў фінале таксама можна. Хаця сёлета “Еўрабачанне” вельмі моцнае па складзе, і на перамогу маецца шмат вельмі годных прэтэндэнтаў.

Зрэшты, сёння ўбачым, як яно будзе. А пакуль жа — шчыра пажадаем удачы сваёй канкурсантцы. Зена выступіць пад нумарам 19.

Фота eurovision.tv

“Гульні” мастацкага ўяўлення

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Заяўленая ў назве праекта тэма гульні адлюстравана не толькі ў саміх работах, але і ў іх размяшчэнні.

Першапачаткова мы хацелі пачаць ад антычнасці, затым зрабіць залу савецкага мастацтва і рушыць у сучаснасць. Але потым зразумелі, што так экспазіцыя не складзецца: большасць твораў нашай калекцыі з 1960 — 1970-х гадоў, — кажа Кацярына. — Гульні? Дык давайце пагуляем. Тут няма традыцыйнай развескі — мы аб’ядналі па некалькі графічных работ розных часоў і стварылі з іх тэматычныя пазлы, смела спалучылі класіку і септэпрагу — што можна ўбачыць, напрыклад, у своеасаблівым дыптыху: зверху плывец Кірыла Хлопава 2015 года (Continuation), а ўнізе “Магілёўская шаша” Анатоля Толкача 1960 года (на здымку). Наогул, сучаснасць прадстаўлена работамі Таццяны Радзівілка, Канстанціна Селіханава, Таццяны Кандраценка і іншых вельмі нестандартных мастакоў.

— І такі мікс у кожнай зале, — дадае яшчэ адзін куратар выставы Дзмітрый Салодкі. — Па вялікім рахунку, тут

важная не храналогія, а дызайн: праз падачу любога твору можна як забіць, так і ўзвысіць. Намагамся яе ўзмацніць тымі сродкамі, якія мы маем. Так атрымалася, што ў трэцяй зале збоўляга лакалізаваны работы савецкага перыяду. Яны нібы знарок пампезныя — бегуны, алімпійская Масква 1980-га... І знаходзяцца ў светлай частцы залы. А ў цёмнай — крэслымякі і экран, дзе паказваецца альманах “Савецкі спорт” — з характэрным для таго часу пафасам гаворыцца, як мы алярэдзілі увесць

свет, чарговы раз перамаглі і гэта далей. Правіла гульні тут — паглыбіцца ў спартыўную тэму як ідэалагічны кірунак. То бок, выстава — зусім не аповед, як развіваўся спорт, і яе назва невыпадковая — гэта і гульні на паветры ці ў вадзе, і гульні сэнсаў, і гульні як упрыгожанне жыцця.

Выстава працягне сваю працу да 30 чэрвеня і стане адной з найбуйнейшых падзей у культурнай праграме II Еўрапейскіх гульніў, якія неўзабаве распачнуцца ў Мінску.

K

Аркестр беларускіх народных інструментаў Лідскага дзяржаўнага музычнага каледжа пад кіраўніцтвам Галіны Пушкінай атрымаў найвышэйшую ўзнагароду — Гран-пры на прэстыжным Міжнародным фестывалі-конкурсе ў Неерпельце (Бельгія).

Паездка стала магчымай дзякуючы Гранту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь на развіццё конкурсна-фестывальнага руху, які сёлета быў атрыманым каледжам. Грант быў дадзены з улікам ранейшых заслуг: гісторыя перамога аркестра пачынаецца з далёкага 1993 года і цягнуцца па сённяшні дзень.

Еўрапейскі музычны маладзёжны фестываль-конкурс аркестравых калектыў праходзіць у 67-мы раз і сабраў рэкорднае колькасць удзельнікаў — амаль тры з паловай тысячы музыкантаў з 29 краін! Усяго саборнічалі 93 калектывы — і найлепшым сярод амаль сотні быў прызнаны народны аркестр з невялічкага горада Ліда! Ужо адна толькі гэта падзея

Незабыўныя імгненні перамогі

сведчыць, што званне культурнай сталіцы Беларусі 2020 года, якое яму было нададзена, ён даўно заслужыў.

Усе выступленні ўдзельнікаў ацэньвалі кампетэнтнае міжнароднае журы. На конкурсе аркестр Лідскага музычнага каледжа выканаў праграму з пяці твораў, сярод якіх былі апрацоўкі Галіны Пушкінай сусветнай класікі і партытуры беларускіх кампазітараў: “Еўфрасінія” Генадзя Ермачэнкава і “Жалейка” Вячаслава Кузняцова. Аркестр таксама ўдзельнічаў ва ўрачыстым адкрыцці і заключным гала-канцэрце. Яго выступленні віталіся стоячы, што не зусім уласціва стрыманым еўрапейцам.

— Цяжка выявіць словамі, — падзялялася ўражаннем мастацкі кіраўнік і дырэктар Галіна Пушкіна, — незабыўныя імгненні перамогі. Зразумець нас могуць хіба спартсмены-чэмпіёны!

Мы адчулі гонар за нашу краіну, за наш горад, за наш музычны каледж і ўвогуле за ўсю нашу беларускую культуру. І адразу атрымалі ад арганізатараў запрашэнне на наступны фестываль. Уразіла старанная арганізацыя форуму, далікатнае і добразычлівае стаўленне да кожнага ўдзельніка. Паездка дала ўдзельнікам аркестра магчымасць не толькі прэзентаваць на міжнародным узроўні нашу самабытную мастацтва, але і пашырыць веды нашых навучэнцаў аб этнічным і культурным шматліччы свету. Адчуць сябе часткай гэтага музычнага цэлага — і спазнаць радасць сумеснага выступлення і творчасці. Невыпадкова сёлетнім дэвізам фестывалю-конкурсу быў слоган “Ствараем музыку разам!”

Алена БАТУРА, выкладчык Лідскага дзяржаўнага музычнага каледжа, музыказнаўца

29 — 30 красавіка на базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў прайшоў рэспубліканскі семінар “Ахова гісторыка-культурнай спадчыны ў Рэспубліцы Беларусь”, зладжаны Міністэрствам культуры краіны. У падзеі ўзялі ўдзел каля 100 кіраўнікоў і спецыялістаў упраўленняў культуры абласных і раённых выканаўчых камітэтаў, а таксама ўстановаў культуры. Першы дзень семінара быў прысвечаны пытанням аховы нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

На адкрыццё з прывітальным словам выступіў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Сяргей Шарамеў. Ён звярнуў увагу на неабходнасць прыняцця рэгіянальнымі выканаўчымі і распарадчымі органамі ўзважаных рашэнняў у галіне аховы культурнай спадчыны, а таксама на патрэбу уважлівага стаўлення да далейшага лёсу, развіцця і выкарыстання аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны.

Антон РУДАК

ЯК ПРЫМУСІЦЬ ЗАКОН ПРАЦАВАЦЬ?

Семінар распачаўся выступам начальніка аддзела па наглядае за выкананнем прыродаахоўнага і зямельнага заканадаўства Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь Дзмітрыя Васілевіча. Ён звярнуў увагу ўдзельнікаў на цікавыя выпадкі з практыкі ажыццяўлення нагляду органамі пракуратуры за выкананнем заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Як яркавы прыклад збегу розных галін заканадаўства была згаданая нядаўняя сітуацыя вакол Вайсковых могілак у Мінску, калі па выніках суда арганізацыя, якая займалася ўпарадкаваннем могілак, была абавязаная выплаціць штраф за неналежае абыходжанне з надмагіллямі. Таксама была згаданая сітуацыя ў Валожыне, дзе грамадзяне звярнуліся да органаў улады з прапановай адкрыць доступ да будынкаў палацавага-паркавага комплексу Тышкевічаў, у якіх размяшчаюцца славянскія структуры — але атрымалі адмову. Як падкрэсліў дакладчык, кожная праблемная сітуацыя, у якой закранаюцца пытанні аховы гісторыка-культурнай спадчыны, павінна аналізавацца з улікам канкрэтных абставінаў і мэтазгоднасці меркаваных рашэнняў для захавання помнікаў.

Прадстаўнік пракуратуры заклікаў удзельнікаў семінара да наладжвання больш шчыльнага супрацоўніцтва з праваахоўнымі структурамі.

Выступ Дзмітрыя Васілевіча выклікаў дыскусію па пытаннях прымянення заканадаўства ў галіне аховы спадчыны і яго выканання. Удзельнікі семінара задаваліся пытанням, як прымусіць закон працаваць і не дазваляць парушальнікам сыходзіць ад адказнасці.

Веды і досвед на варце спадчыны

Масійныя “часовыя” прыбудовы да гістарычных будынкаў — сёння не рэдкасць.

Асабліва гэта тычыцца “чорных капальнікаў” — часта органы ўнутраных спраў адмаўляюцца складова пратаколы аб такіх парушэннях на падставе адсутнасці экспертызы выяўленых археалагічных артэфактаў. Змяніць сітуацыю можа толькі плёнае супрацоўніцтва паміж органамі дзяржаўнага кіравання і нагляду.

Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталія Хвір выказала меркаванне, што ў адпаведную частку Кодэкса аб культуры неабходна ўнесці змяненні, бо яна мае пэўныя недахопы ў параўнанні з Законам аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, які дзейнічаў да 2017 года. Напрыклад, Закон даваў Міністэрству культуры магчымасць рабіць прадпісанні аб прыпыненні дзейнасці, якую ўстановы праводзілі на аб'ектах са спісу гісторыка-культур-

ных каштоўнасцяў з парушэннямі.

Раней такія прадпісанні выдаваліся, гэта дысцыплінавала адпаведныя ўстановы і яны больш пільна сачылі за выкананнем заканадаўства. Актыўна складаліся пратаколы аб парушэннях, што таксама мела свой вынік. Сёння з прычыны зменаў у заканадаўстве іх з'яўляецца ўсё менш, але гэта не азначае, што зменшыўся лік парушэнняў. Таксама ў Законе ішла гаворка аб тым, што мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы адказныя за кантроль над утрыманнем аб'ектаў гісторыка-куль-

чавання пажадана аддаваць перавагу лёгкім формам — кітагалту асобных столікаў і парасонаў, а не сцен і навесаў, якія закрываюць агляд. На жаль, гэтыя патрабаванні часта ігнаруюцца нават на тэрыторыі гістарычных цэнтраў гарадоў, што і было прадэманстравана на многіх прыкладах.

Намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Наталія Лапаціна звярнула асаблівую увагу на тэму санкцыі, якія могуць прымяняцца да парушальнікаў заканадаўства ў гэтай галіне, і падкрэслі-

ў праект былі ўнесены змены, тыя надпісы цяпер адкрытыя для агляду і выклікаюць немалую зацікаўленасць у турыстаў.

Святлана Краюшкіна таксама адзначыла перспектыўнасць такога віду работ, як кансервацыя, і раіла спецыялістам звярнуць увагу на аб'екты ў сваіх мясцовасцях, якія патрабуюць неадкладных мер па іх захаванні. Аб прычынах ажыццяўлення работ на фасадах аб'ектаў гісторыка-культурнай каштоўнасці распавёў дырэктар навукова-праектнага цэнтра “Рэстабіліс” Валдзім Глінік. Ён таксама падкрэсліў, што многія

інфармацыю аб археалагічных артэфактах з мэтай прадухіліць парушэнні.

Як прыклад плённага супрацоўніцтва прафесіяналаў і валанцёраў-аматараў у галіне археалогіі Валдзім Лакіза згадаў працы на Жабарскім замку ў Драгічынскім раёне, у якіх разам з археолагамі Інстытута гісторыі НАН удзельнічалі дайверы з клуба “Марскі пегас”. Як адзначыў дакладчык, рэалізаваць сваю зацікаўленасць археалогія грамадзяне нашай краіны могуць не толькі атрымаўшы належную адукацыю і стаўшы прафесіяналам, але і ў якасці валанцёраў падчас

раскопак. Прычым гэты цікавы занятак прывабівае не толькі дарослых, але нават і школьнікаў.

Кансультант аддзела арганізацыі аховы і ўліку гісторыка-культурных каштоўнасцяў Міністэрства культуры Генадзь Ходар узяў у сваім дакладзе пытанні аб цяжкасцях лаякалізацыі і ўліку аб'ектаў матэрыяльных нерухомых каштоўнасцяў у сувязі са змяненнем іх адрасоў. Асабліва гэта тычыцца помнікаў археалогіі, якія часцяком уяўляюць з сябе зарослыя пагоркі недзе пасродку лесу. Адзначалася патрэба пашпартызацыі такіх аб'ектаў з укаваннем іх дакладных геаграфічных каардынат. Бо сёння, на жаль, у Дзяржспісе пазначаны толькі прыблізныя геаграфічныя каардынаты многіх такіх помнікаў — з прывязкай, напрыклад, да межы бліжэйшых населеных пунктаў. А такія каардынаты страчаюць актуальнасць, скажам, у выпадку росту паселішчаў.

■■■

З вуснаў розных дакладчыкаў лейтэнтам гучала думка, якую можна было б палічыць даволі банальнай — але, відаць, у нашых варунках яна ўсё яшчэ захоўвае сваю актуальнасць: можна павяжаць чужую спадчыну і захапіцца ёю, але пры гэтым нельга забываць і пра сваю ўласную.

Найхай некаторым можа падавацца, што мы не маем столькі выбітных помнікаў, як іншыя краіны Еўропы, але наш абавязак — захаваць хаця б тое, што мы маем. У Беларусі, якая стагоддзямі страчвала сваю спадчыну, гэтая задача актуальная, як нідзё больш.

турнай каштоўнасці — а ў сучасным Кодэксе такая фармулёўка адсутнічае.

ІЗНОЎ ПРА РЭКЛАМУ

Затым Наталія Хвір заклікала яшчэ адну невялікую тэму: прычыны размяшчэння сродкаў рэкламы і нестачыянарных аб'ектаў на тэрыторыі гісторыка-культурных каштоўнасцяў і ў зонах іх аховы. Перадусім яна звярнула увагу на тое, што любая рэклама, якая знаходзіцца на тэрыторыі гістарычных цэнтраў гарадоў, патрабуе ўзгаднення з Міністэрствам культуры. Таксама недапушчальна размяшчэнне рэкламы ў такім выглядзе і форме, якія закрываюць ці ўскладняюць агляд архітэктурных асаблівасцяў будынкаў, унесеныя ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў. З увагі на тэму самай акалічнасці, пры выбары канструкцыі нестачыянарных аб'ектаў гандлю і грамадскага хар-

ла, што адказнасць за парушэнні нясуць не арэндадаўцы-гаспадары, а тэа асобы ці арганізацыі, якія непасрэдна ажыццяўляюць дзейнасць на аб'ектах спадчыны.

Намеснік начальніка аддзела па арганізацыі навукова-праектнага і метадычнага забеспячэння Міністэрства культуры Святлана Краюшкіна ў сваім дакладзе распавяла аб парадку выканання рамонтна-рэстаўрацыйных і іншых работ на аб'ектах гісторыка-культурнай спадчыны. Дакладчыца адзначыла, што часам гістарычную цікавасць уяўляюць нават знаходкі, зробленыя падчас звычайных капітальных рамонтаў. У якасці прыкладу было згадана раскрыццё насценнага жывапісу на першых паверхнях дамоў у Брэсце — захапіла надпісы, што захоўваюць памяць аб крамах і ўстановах, якія знаходзіліся ў гэтых будынках у міжваенны перыяд. У выніку

аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны вымагаюць першачарговых захадаў па кансервацыі, якія дазваляюць ім ператрымаць час да пачатку рэстаўрацыйных работ.

АРХЕАЛОГІЯ ДЛЯ ЁСІХ АХВОТНЫХ

Асвятыячы актуальныя пытанні аховы археалагічнай спадчыны, намеснік дырэктара Інстытута гісторыі НАН Беларусі Валдзім Лакіза звярнуў увагу на праблему чорнага капальніцтва і продажу гістарычных артэфактаў на інтэрнэ-аўкцыёнах. Прагучала заўвага, што змяганне супраць такіх інтэрнэт-сайтаў шляхам іх закрыцця малаяфектыўнае — гэта не вырашае праблему, а стварае новыя цяжкасці, бо парушальнікі ствараюць новыя старонкі, якія цяжэй адсачыць. Больш мэтазгодна не ліквідаваць падобныя рэсурсы, а старанна адсочваць на іх

Не так даўно я звярнуў увагу чытачоў “К” на крытычны стан калісьці вядомай на ўсю Беларусь сядзібы роду Цюндзявіцкіх, якая мела неафіцыйную назву “Беларускі Манчэстэр” (гл. № 16 за 20 красавіка). Гэта была канстатацыя факта: сядзіба яшчэ ёсць, а гаспадарчага падыходу да яе няма і блізка. Зразумела, хочацца верыць, што сітуацыя зменіцца. Прынамсі, падчас другога нашага візиту, 3 мая, які адбыўся ў кампаніі з даследчыкам Вітальдам Ханецкім, мы сустрэліся на аб’екце з гаспадарчай групай мясавага райвыканкама, якая адмыслова прыехала на закінуты аб’ект, каб разабрацца на складовыя часткі шматпакутных калоны.

ПАЛЯЎНІЧЫЯ НА ШЫФЕР

Як я ўжо пісаў, гэтыя былыя “вартаўнікі сядзібы”, усталяваныя на ганку галоўнага ўвахода ў будынак 1898 года, абезгалоўленыя, ляжалі на зямлі. Па словах мясцовых жыхароў, яны былі зрынутыя не ветрыкам, але чалавекам, прычым здарылася гэта адкрыта, сярод блага дня. Дарэчы, калоны створаны з адмыслова фармаванай цэглы, якую, вядома, ніхто цяпер не выпускае. Таму вельмі важна захаваць хаця б іх парэшткі — іначай аднаўленне архітэктурнага ўпрыгожвання дома будзе не самай лёгкай справай.

Другі ўдар па сядзібе нанеслі тыя, каму спатрэбіўся стары шыфер і драўляныя канструкцыйныя стрэхі. Іх стараннямі траціна даху знікла ў невядомым накірунку. Пэўна, гэтыя ж “рупіліцы” адначасова развалілі і трубы комінаў. Як можна меркаваць, дадзеныя працы таксама не праводзіліся ўначы пры святле ліхтарыка — каб перапілаваць нясуцныя канструкцыйныя, патрэбная не толькі “добрая воля”, але і адпаведны рыштук ды процыма вольнага часу. Хочацца верыць, высьвятленнем асобаў гэтых “страхалазаў” зоймецца міліцыя.

Пасля адной з публікацый у СМІ мясцовыя ўлады выявілі клопат пра сядзібу ды зладзілі ў ёй першасную кансервацыю — забілі вокны і дзверы дошкамі. Гэта, вядома, радуе. Але, на жаль, забыліся пра такую дробязь, як папераджальная шыльда, якая б абяцала вандалам адпаведную кару за рабунак або псаванне дзяржаўнай маёмасці.

Магчыма цяпер, калі дакументы на ўнясенне сядзібы ў спіс гісторыка-культурнай каштоўнасці адпраўлены ў адпаведныя дзяржаўныя органы, а за яе лёсам пачынае пілына сачыць уся краіна, нешта зменіцца.

І, перш-наперш, неабходна вярнуць будынку дах — хаця б часовы. Пакуль што гэта не патрабуе надта шмат высілкаў, але працэс руйнавання спаквалі ідзе. І, зразумела, трэба захаваць цэглуд ад калонаў.

У гэтым звязку ў мяне ёсць прапанова. Чаму б мясцовым уладам не арганізаваць улетку які-небудзь валандэрскага летніка, падчас якога моладзь магала б заняцца допраўпадрадкаваннем тэрыторыі сядзібы? Шмат для гэтага не трэба, а карысць была б вялікая. Такое практыкуеца шмат дзе, і аховчыя заўсёды хапае.

Гісторыя маёнтка ў Галошава вартае асобнага артыкулу. А пакуль жа хацеў бы звярнуць увагу на яшчэ адзін праблемны помнік спадчыны, які наўпрост звязаны з гэтым.

У КІШЧЫНАЙ СЛАБДЗЕ

Абуджаная цікавасць да спадчыны старабеларускага шляхецкага роду Цюндзявіцкіх (дарэчы, яго прозвішча паходзіць ад назвы сядзібы Цюндзі на Віленшчыне) прывяла нас і ў цэнтральны яго маёнтак — Кішчыну Слабоду, што “схавалася” недзе паміж Барысавам і Бярэзінскім біясферным запаведнікам.

Гісторыя гэтай вёскі, як і гісторыя Галошава, мае такія глыбокія карані, што ніхто і не скажа, калі ж тут упершыню пасяліліся людзі. Цюндзявіцкія ж з’явіліся ў тых мясцінах, па касмічных мерках, зусім нядаўна — у 1751 годзе. Спярыша маёнтак трымаў у “закладзе”, а праз 30 гадоў, у 1781-м, ён стаў уласнасцю роду.

У вёсцы тады ўжо стала ўніяцкая Петрапаўлаўская царква, якую пасля скасавання Уніі пераствілі ў праваслаўную. У Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь, на шчасце, захаваліся метрычныя кнігі храма ад 1776 года і ажно да XX стагоддзя.

Сядзібны дом, які вядомы нам не толькі з фота і мастацкай твораў “з раньшага часу”, але і са здымкаў павяненых і сучасных, быў пабудаваны акурат пасля напалеонаўскага ўварвання, калі ў водах Бярэзіны, да якой ад маёнтка “рукой падаць”, патанулі легкадунныя налізе мясцовай шляхты на адралжэнне Вялікага Княства Літоўскага. І да нядаўняга часу сядзіба была ў выдатным стане.

Усё змянілася пасля таго, як недзе напрыканцы

Гаспадарчая група прыбірае калоны.

Сляды пажару ў маёнтку “Гаспадыні”

Сядзіба Цюндзявіцкіх выглядала ў пару свайго росквіту самавіта...

...але сёння яе выгляд адно засмучае.

“нулявых” з яе высяліўся дзіцячы садок, і будынак стаў “нічыйным”. Па інфармацыі, якую можна сустрэць у інтэрнэце, у 2014 годзе мясцовыя ўлады нават мелі намер прадаць сядзібу. І аховчыя знайшліся. Знакаміты кулінарны праект сям’і Прышывалак “Жорны” выказаў намер вярнуць маёнтку тое, без чаго ён ціха паміраў, зарастаючы хмызняком — людскія галасы.

І гэтая цікавасць была заканамерная — зважаючы на самую знакамітую жыхарку сядзібы.

ЛІТВІНСКІ БЕСТСЕЛЕР

У 1848 годзе ў віленскім выдавецтве Юзафа Завад-

скага выйшла кніга “Гаспадыня літоўская”. Яна стала сапраўдным бестселерам, вытрымаўшы за 60 гадоў ажно 11 перавыданняў. Па іх колькасці “Гаспадыня” можа спаборнічаць з “Дон-Кіхотам” Сервантэса і нават самай кнігай “Рэкордаў Гінэса”. Попыт на першую беларускую гаспадарча-кулінарную энцыклапедыю быў каласальным: кожны жадаў мець яе ў сваёй бібліятэцы. Шалёную папулярнасць кнізе забяспечыла практычная карысць, якую гарантвала выкананне асноўных парадаў аўтаркі.

Доўгі час яна лічылася невядомай. Толькі ў 1906 годзе гісторык Аляксандр Ельскі адкрыў яе імя — Ганна Цюндзявіцкая.

Жыццё шляхцічкі з Меншчыны абарвалася заўчасна, у 46 гадоў. Але за гэты час яна паспела падрыхтаваць да выдання дзве паўнавартасныя кнігі — “Гаспадыню літоўскую” і зборнік парадаў. Трэцяя засталася ў рукапісе, які яшчэ напрыканцы XIX стагоддзя захоўваўся ў сямейным архіве, а ў наш час, па ўсёй верагоднасці, можа лічыцца страчаным. Прынамсі, нашчадкі Цюндзявіцкай нічога пра яго не ведаюць. Што і нядзіўна: падчас Другой сусветнай вайны, як вядома, гарэлі не толькі сядзібы, але і рукапісы.

Ужо ў наш час прафесар Адам Мальдзіс адкрыў беларусам “Гаспадыню літоўскую” наноў. Не так даўно выйшла 14 яе пера-

выданне (трэцяе на беларускай мове)!

Здавалася б, папулярнасць кнігі гарантвала пераўтварэнне невялічкага лядашкага дамка ў прывабны кулінарна-турыстычны аб’ект. Але нешта пайшло не так.

Літаральна праз пару месяцаў пасля таго, як на сядзібу была звернутая ўвага грамадскасці (Юрый Жыгамонт у сакавіку 2016-га зняў тут сваю чарговую праграму), яна, па дзіўным збегу абставінаў, ледзь не пайшла дымам. І толькі дзякуючы пажарным і мясцовым людзям, якія своечасова заўважылі ўзгаранне, дом быў уратаваны.

Дарэчы, гэта не першы выпадак, калі сядзібы як бы “самі сабой” пачынаюць гарэць пасля таго, як да іх працяюць цікавасць нейкая асоба. Варта прыгадаць маёнтак О’Руркаў ва Уселюбе (Навагрудчына), якую хацеў набыць і аднавіць нашчадак былых уласнікаў і якая згарэла ці не за дзень да яго прыезду на радзіму продкаў.

У далдзеным выпадку, сядзіба ашалела. Сёння яе стан цяжкі, але небезнадзейны. Варта адзначыць, што мясцовыя ўлады Барысаўшчыны правялі кансервацыю будынка. Вокны і дзверы забітыя, перакрыты таксама ўваход у шыкоўныя сутарэнні. І гэта выдатна — але недастаткова.

Пашкодзаны дах для драўлянага будынка — падвойная небяспека, калі параўноўваць з камяніцай. А дом Цюндзявіцкіх у Кішчынай Слабодзе — цалкам драўляны! Такіх сядзібаў не тое што ва ўсходняй Беларусі — ва ўсёй краіне ашалелі хіба адзінкі.

Таму хочацца параіць мясцовым уладам выявіць сапраўды гаспадарчы падыход і правесці рамонт даху. Не сумняюся, што ўкладзеныя сродкі (а іх патрэбна зусім небагата) вернуцца стакроць — і не толькі ў грашовым эквіваленце, бо, у пэўнай меры, ад гэтага залежыць і прэстыж раёна.

А пакуль жа самае важнае — гэта надаць прызабытаму помніку афіцыйны статус культурнай каштоўнасці. Адпаведныя дакументы, які ў выпадку XIX стагоддзя захоўваўся ў Галошаўскай сядзібай, ужо пададзены ад Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў.

І хочацца верыць, што сумеснымі намаганнямі рупіліцаў ды мясцовых уладаў гэтае месца неўзабаве будзе сустракаць прыезджых ужо не чорнымі плямамі слядоў ад пажару, а сапраўднай гаспадарліваасцю ды гасціннасцю.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Паводле інфармацыі Міністэрства культуры Беларусі, у акцыі сёлета возьмуць удзел больш за 100 дзяржаўных устаноў краіны. Некаторыя — ужо ў 14 раз. Сваю праграму да акцыі падрыхтавалі не толькі музеі. Дзяпазон удзельнікаў сёлета вельмі размаіты — Нацыянальная бібліятэка Беларусі, прыватныя галерэі, установы адукацыі і нават тэматычны рэстаран у савецкім рэтра-стылі! Так што, як бачым, імпрэза год ад года пашырае свае межы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Шоу ў музейным дворыку

Як пройдзе “Ноч музеяў” у розных рэгіёнах Беларусі

Пра некаторыя, найбольш адметныя імпрэзы як ад сталічных, так і ад раённых музеяў Беларусі, “К” вырашыла раскажаць у нашым традыцыйным аглядзе. Натуральна, выбар і адбор быў цалкам суб’ектыўным, і заснаваны ён на асабістых уражаннях і ўяўленнях журналіста пра незвычайнае і новае. Таму калі ў кагосьці з нашых чытачоў ёсць жаданне раскажаць пра сваю адметную музейную ноч, не згаданую ў нашым аглядзе, мы з неярпліваасцю чакаем вашых лістоў.

МОДА ПАД МУЗЫКУ

Сёння ў сталічных музеях будзе, што называецца, не прайсці і не праехаць. Кажу гэта з упэўненасцю, бо сам бачыў на ранейшых акцыях “Ночы музеяў” не раўнуючы натоўпы людзей. І зразумела, чаму гэтак албываецца: музейшчыкі імкнучыся ў гэты дзень здзівіць сваіх наведвальнікаў нечым незвычайным і арыганальным.

Скажам, калі вы думаеце, што гурты “Палац” і “Стары Оля” выступаюць толькі на канцэртах, дык вельмі здзівіцеся, пабачыўшы іх на ганку **Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы**. Сёлётыня “Ноч музеяў” пройдзе там з размахам: як-ніяк, 75-гадовы юбілей установы палобнай маштабнасці і ўзнёсласці па-трабуе без варыянтаў.

Як абяцалі арганізатары, кожны 75-ты наведвальнік атрымае падарунак ад “імянінніка” і знойдзе сваю — адну з 75 — прычыну лобіць музей Янкі Купалы. Дадам, што толькі ў гэтую ноч фонды музея адкрыюць свае скарбы і прадставяць 75 унікальных працметаў з цікавай гісторыяй! Так што ў купалаўцаў сёння сумаваш не давалезеша.

Выступаць артысты гэтым вечарам і ў **Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа**. Тут 18 мая можна будзе паглядзець канцэртную праграму з удзелам былога саліста дзяржаўнага ансамбля “Пес-

няры” Валерыя Скаражонка, а таксама выступленні народных і інструментальных калектываў ды артыстаў Новага драматычнага тэатра. Так што спеўна-артыстычныя праграмы сёлета стануць сапраўднымі “фішкамі” шэрагу музеяў беларускай сталіцы.

Свае цікавосткі чакаюцца і ў **Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь**, які вырашыў агунацца ў модны маладзёжны трэнд і прадставіць праграму “МОД НАЙТ”. Прысвячаюцца яна, натуральна, модзе і ўсім яе складнікам. Наведвальнікі змогуць пабачыць у музейным дворыку паказ калекцый адзення ад маладзёвых беларускіх дызайнераў, а таксама паўдзельнічаць у гістарычных квэстах, прысвечаных модзе. Выступленне Сяргея Пукста і гуртоў Nite Nite ды BarRokka, а таксама дзясяткі розных імпрэз,

падрыхтаваных музейшчыкамі, задаволяць густылюбоба, нават самага патрабавальнага, наведвальніка.

ДЫНАЗАЎРЫ, МАМАНТЫ І БЭНКСІ

“Запаліць” на Ноч музеяў і ў рэгіёнах. Скажам, у **Шклоўскім раённым гісторыка-краязнаўчым музеі** 20 мая плануецца зладзіць вандрочку ў краіну “Дыназаўрыю”. Кожны ахвотны зможа паўдзельнічаць у інтэлектуальнай гульні “Парк Юрсака перыяду”, а таксама прадставіць на суд глядачоў малюнак у “пячорным” стылі.

А вось **Магілёўскі абласны краязнаўчы музей імя Еўдакіма Раманава** Ноч музеяў зладзіць яшчэ ўчора, 17 мая. Наведвальнікі экспазіцыі “Археалогія і старажытная гісторыя Магілёўшчыны” кідалі абручы на біўні маманта, рыхтавалі і дэгуставалі стара-

даўні напой “Балдзёры вечар” (дакладная рэцэптура не раскрываецца), маглі адчуць сябе кішталю неандэртальцамі, вырабляючы крэмнёвыя прылады працы і спрабавалі адшукаць артэфакты ў стылізаваным археалагічным раскопе-пісочніцы. Такім чынам музейшчыкі нагадалі жыхарам і гасіям абласнога цэнтра, што першыя раскопкі ў Магілёве былі праведзены ажно 200 гадоў таму. А яшчэ былі віктарыны, мультымедыяныя праекты, гульні і экскурсіі ды шмат іншых цікавак.

17 мая прайшла Ноч музеяў і ў **Віцебску**. Так, **абласны краязнаўчы ўпершыню прадставіў наведвальнікам выставу “100 рарытэтаў да 100-годдзя музея”**. А **раёны гісторыка-краязнаўчы** ў гэты ж дзень завабілі сваіх гасцей усімі гранямі індукцыі і дэдукцыі, адкрыўшы ва ўстанове Школу дэтэктываў,

а таксама зладзішы квэст-экскурсію “Металы Шэрліка Холмса” ды арганізавалі фотазону “Бэйкер-стрыт 221Б”. Так што на разліму славуэта сышчыка можна сёлета беларусам не ездзіць.

Музей Беларускага Палесся ў Пінску хоць і не завёў старадаўні трактар, які стаць калія ўстановы культуры, але ўпершыню на Ноч музеяў зладзіў сапраўдную дыскатку калія сцен калегіума езуітаў. А **Брэсцкі мастацкі музей** (філіял абласнога краязнаўчага) зайнтрыгавалі наведвальнікаў абмежаваным узросту — 16+.

Увечары 17 мая там можна было ўбачыць выставу работ сучасных мастакоў — удзельнікаў нашумелага праекта па матывах “Бэнксі. Англіійскі стрыт-арт”. Як і абяцалі арганізатары, тут жа можна было прадставіць сябе ў ролі мастака-аэрографа і алчуць усе цікавосткі боды-арту. Зда-

еща, такога ў Брэсце яшчэ не было.

Напярэдадні 100-гадовага юбілею музей **Гомельскага палацава-паркавага ансамбля** падрыхтаваў гранд-сюрпрыз усім сваім наведвальнікам. Сёння, 18 мая, 100 музейных гісторыяў будуць чакаць гасцей у кожнай зале ўстановы, у кожным творы мастацтва. Таксама будзе бэзавы баль, салса, стыльныя майстар-класы, выставачныя праекты, ток-шоу, тэатральныя паказы і нават паляванне на дыназаўраў (сапраўдных ці не — рэкламныя анонсы не памедзіаюць). Дарэчы, толькі ў гэтую ноч для наведвальнікаў расчыніць дзверы вежа палаца.

У сувязі з тым, што сёлета адзначаецца 70-годдзе **Кітайскай Народнай Рэспублікі**, **Музей гісторыі горада Гомеля** вырашыў прысвяціць сваю акцыю, якая прайшла 17 мая, культуры і традыцыям Кітая і Беларусі. Гледачы пабачылі выставу фотаздымак Міхаіла Пянюўскага “Падарожжы па Кітаі” і нават выступленне майстроў ушу, паўдзельнічалі ў майстар-класах па каліграфіі. А яшчэ былі модныя паказы адзення ў беларускіх нацыянальных традыцыях, канцэрт этнакалектываў ды многае іншае.

Мерапрыемствы ў **Замкавым комплексе “Мір”** пачнуцца 18 мая апоўдні з батлечнага прадстаўлення “Ад Рыма да Міра” — гэткай мастацкай фантазіі на тэму знаёмства князя Мікалая Радзівіла Сіроткі і італьянскага архітэктара Яна Марыя Бернардона. А ў 16 галзін ва ўнутраным дворыку замка студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў прадставяць тэатральную пастаноўку “Хрыстос прызямліў ў Гародні” па знакамітым рамане Уладзіміра Караткевіча.

А **Музей гісторыі рэлігіі Гродна** галоўнай тэмай свята выбрала музыку. Вечарам у суботу тут пакажуць оперу “Чырвоны Каптурчык” ад абласнога тэатра лялек. Затым — незвычайныя музычныя інструменты з калекцыі Ігара Аласіка: напрыклад, кахон, рык або бонга. Таксама “загучаць” і карціны: асобныя працы Аляксандра Рымарчыка прысвечаны музычным інструментам. Убачыць іх прапаноуюць у незвычайных абставах: выхапленымі з цэпры промем-нема праэктура.

Што ж, як бачна, “Ноч музеяў” выдатна дэманструе (ці не дэманструе) жыццяздольнасць таго ці іншага музея Беларусі. А таксама ўвачавідзі сведчыць, наколькі творчыя ў ім супрацоўнікі, наколькі яны зашкаўлены ў рэалізацыі сваіх ідэй і крэатыўных задумак, наколькі яны адкрытыя да новага і якім уяўляюць музейнае будучае. І гэта, бадай, самае галоўнае.

Фотафакт

Зоі і горад

На сталічнай Плошчы Якуба Коласа 16 мая з’явіліся рэпрадукцыі твораў Зоі Літвінавай — з гэтай выставы пачаўся восьмы сезон вядомага праекта “Мастак і горад”. 10 ліпеня экспазіцыя зменіцца — там размесцяць работы Зоі Луцэвіч. Але ўжо сёння, 18 мая, з 14.00 да 20.00 яна праводзіць для ўсіх ахвотных майстар-класы па жывапісе. У 11.00 пачынаецца аўтарская экскурсія па ўдзелем Зоі Літвінавай.

Фота Аксаны МАНЧУК

Каласы, што пад сярпамі нашымі

Пра навуковую музейную дзейнасць і не толькі распавядае Галіна НЯЧАЕВА

Нагода для гэтага інтэрв'ю — даволі незвычайная. Падчас адной з апошніх камандзіровак даведаўся, што ў маёй роднай Ветцы музейная зорка Галіна НЯЧАЕВА, з якой мы знаёмы з дзяцінства, перастала кіраваць Музеём стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава. Дырэктарам стаў Пётр Цалка, які раней узначальваў гомельскі філіял веткаўскага музея. Сітуацыя для свету рэгіянальнай культуры, прама скажам, нестандартная. Таму і звярнуўся да Галіны Нячаевай, каб зразумець, што ж здарылася. Гутарка, натуральна, выйшла далёка за межы наменклатурнай, так бы мовіць, тэматыкі.

Яўген РАГІН

— Галя, сказкі, калі ласка, усе гэтыя змены адбыліся пад дэвізам “падрыхтывала годную змену і сшыла”?

— Не, я не сшыла, а засталася намеснікам дырэктара па навуковай рабоце... У ліпені споўніцца 40 гадоў, якія працую ў Веткаўскім музеі. Фёдар Шкляраў некалі сказаў: “Нячаева разумная, вострая і працую” — і гэтым вызначыў усё маё жыццё. Сёння наша ўстанова мае салідны рэйтынг, канцэпцыю развіцця, яна павінна быць гатовая ў любы момант прыняць гасцей. Ёсць і шэраг гаспадарчых пытанняў, якія патрабуюць неадкладнага вырашэння. А я пастаянна выконвала функцыю “трэнера-гульцы”: займалася яшчэ і навукай. Разумееш, што сумяшчаць вельмі цяжка. І прыйшло ўсведамленне вострага чаго: мы назапасілі вялізны патэнцыял запісаў, знаходак, закрытых пакуль для свету... А раптам не паспеем усё гэта разабраць, прааналізаваць і раскласці па паліцах? Вельмі захачалася паспець. І настраіўся на гэта ўсю маладою музейную каманду. У яе хоціць сіл і на экскурсіі, і на даследчую дзейнасць.

— У чым унікальнасць сабраўнай матэрыялы?

— Мы жывём у шыкоўным рэгіёне Беларусі, дзе сутыкаюцца магутныя культуры, суіснуюць розныя архейныя імпульсы. Напрыклад, стараабрадніцтва і беларускія традыцыі. Лічу, што наша калекцыя арнаментаванай тканіны — гэта з'ява сусветнага маштабу! У ёй сабрана некалькі ты-

сяч тканых узораў. Да ўсяго, мы даўно і вельмі сур'ёзна займаемся сем'ёўкай і семантыкай арнаменту: імкнёмся глыбока ўнурыцца ў паходжанне ўсіх гэтых сістэм і зразумець прыгажосць традыцыйнага мыслення... Наперадзе — сістэматызацыя асобных арнаментальных элементаў. Спрабавалі гэта рабіць двойчы: пры пал'ярхоўцы такіх выданняў, як “Арнаменты Падняпроўя” і “Галасы зніклых вёсак”.

Прысвячаліся гэтым і навуковыя запіскі музея. Калі б не фінансавыя пытанні, мы выпускаралі б іх часцей. Іншая справа, што няма ў рэспубліцы музейнага часопіса...

Паралельна даследуецца і стараабрадніцкая культура. Я займаюся іконамі, кандыдат мастацтвазнаўства Святлана Лявончыца — кніжным арнаментом. Яна выйграла сёлета Прэзідэнцкі грант і цяпер працягвае вывучаць веткаўскую кнігу.

На карце Беларусі мы не дзе ўнізе, ледзь не на палях. У цэнтры кнігі — тэкст, прыгожая застаўка, але на палях заўжды ёсць невялічкая раслінная ўпрыгожанне, у цэнтры якога пазначаны самыя галоўныя літары, на якія трэба звярнуць увагу ў агульным наборы слоў. Гэтае бакавое ўпрыгожанне называюць маргінальным. А маргінал заўжды валодае магутнай энергіяй, не запатрабаванай цэнтрам. Дарэчы, сцябліну таго ўпрыгожання заўжды трымае на малюнку Божа рука...

— Па раёнах ужо жарт пайшоў, што Пётр Цалка — якому, падаецца, і 30 няма — “дарос” да таго, каб перабрацца з Гомеля ў Ветку. Што мовіць сказаць пра маладою змену?

Галіна Нячаева сустракае гасцей.

— Прышлі людзі якім я магу спакойна пакласці на плячо руку — і адчуо маю асоб, якія не здольныя на здраду, якія пастаянна раз-ваваюцца. Наш сённяшні шлях удасканалення звернуты ў першую чаргу на маладзёў. І працаваць для маладзёў павінны ў першую чаргу маладзёў. Гомельскі філіял, якім кіраваў Пётр, даўно пачаў рэалізоўваць праект “Маладзёў і традыцыйная культура”... Не хачу нікога перахваляваць, але гэты хлопец, які прыйшоў да нас на палову стаўкі яшчэ студэнтам, вельмі вырас за апошні час прафесійна. Як і Алена Бартоўская. Увогуле, той, хто трапіць у наш музей, заўжды мае жывы страх прыгожы характар. А Пётр Міхайлавіч — палішук, ды яшчэ школай нашага семі-ятычнага мыслення авало-даў. Маладзёў — цікавыя ды цікаўныя...

Чакаем на працу і Аляксандра Нікіціна, які з шостага класа наведваў філіял (у нас там дзеці нават з травы ткуць), а цяпер заканчвае Універсітэт культуры і мастацтваў, паспяваючы па выхадных працаваць у нас на чвэрць стаўкі. Таксама натура цікавая. Па-першае, адзін з лепшых студэнтаў

факультэта, які мэтанакіравана збірае ўсё, што звязана з беларускай культурай — па адной галіне роду. Па-другое, ён стараабрадзец па паходжанні, ягоныя продкі — з вёскі Радунь. Бачыш, які сімбіёз.

— Словазлучэнне “навуковая дзейнасць” выклікае ў многіх музейчыкаў шок непрыняцця. Маўляў, грошай на яе няма. Вас жа, веткаўцаў, пішом цягне ў экспедыцый, дыскусіі, выдавецкую дзейнасць. Стараверская ўпарта-сць?

— Веткаўскі музей пры-звычайна перамагае.

— Ведаю. Але чаго не стае іным установам, каб шчыра займацца навукай?

— Не магу не паўтарыць, што маргіналы мы. Для экспедыцый у музей ёсць маляўнічы і казачны вандроўку, музейшыцкі становіцца па яе ў чаргу... Я аднойчы запытаўся ў дасведчаных чыноўнікаў, чаму мы не можам загадзі запла-наваць фінансаванне музей-ных экспедыцый? Адказ быў такі: калі вы не знаеце спра-чываць па форме нумар такі, вы — не навуковая ўстанова і толькі музейнай справай павінны займацца. Што ж атрымаецца: навуковыя супрацоўнікі ў штаце ёсць, а

навукай займацца нельга? Да нас заўжды дзяржава лігасці-ва ставілася і Бог не крыўдзіў, так што і на гэты год наместлі некалькі экспедыцый.

Што да іншых... Калі ў штаце раённага музея — два чалавекі, дык не справяца яны з навуковай работай. Ім трэба развіваць платныя паслугі, сачыць за станам гаспадаркі, займацца арганізацыйнай турызму — сіл на іншае не застанецца. У нас такая магчымасць ёсць. Яшчэ за савецкім часам мы закладвалі “свае” навуковыя асновы: гэта падыход да з'яў традыцыйнай культуры як да тэкстаў, яны кадзіруюцца другаснымі мадэлюючымі сістэмамі, і я вельмі хачу працягнуць гэтыя традыцыі. Сутнасць тут востра чым: цягам дзясяткаў гадоў мы заста-емся паловай лабараторый комплекснага вывучэння энергіі нашай культуры. Гэта, вобразна кажучы, калі пры даследаванні ўраджаю мы разглядаем пад павелі-чальным шклом не кожны вусік ці кожнае зярнятка па-асобку, а адразу ўвесь колас як з'яву, адчуваем яго ўнут-ранае дыханне. Каласы пад сярпам тваім...

— Што трэба зрабіць, каб музей наведвалі не толькі госці, але і мясцовыя жыхары?

— А яны нас наведваюць. І не толькі школьнікі раёна. Адселеўня калісьці веткаў-цы, вяртаюцца і заходзяць да нас сем'ямі. Ладзім шмат праектаў кшталту “Ночы музеяў”. І наша музейная маладзёў тут — далёка не на апошнім месцы. Ім лягчэй перадаць равеснікам “унут-ранае дыханне” нашай куль-туры. Але залішняй тэатралі-заванасці, як мне падаецца, тут рабіць не трэба. Рэкан-струкцыю вельмі лёгка пера-тварыць у пародыю.

— Ад настальгі забавіцца немагчыма. Памятаю бабу-лек, што размаўлялі на ільш, і сівья бароды дзядоў-ста-раабрадаўцаў на прысожскіх вуліцах. Памятаю, як маё прозвішча і даросля, і дзе-ці трансфармавалі па-ста-раабрадніцку — у “Рагінаў”. Кожны раз наведваю ў Ветцы той сожскі бераг, дзе калісьці хадзіў паром, працаваў рэста-ранчык — а цяпер толькі “вы-ратавалка” засталася. Вось бы паставіць тут на пастамен-це якар — бо непаліць і якар-

Падчас музейных экспедыцый.

ны завод быў, які славіўся і за мяжкой. Але хто пра гэта сёння ведае? А старасцекі парк на Краснай плошчы? Раней таямнічы і непраходны, а сёння — прародзіць і пусты да такой ступені, што ўпоўняў там і не падалуецца. І тут для мяня не стае нашых сімвалаў: са-маваара, знакамітых ліштвяў і акані, ручнікоў... Скульптур-ныя кампазіцыі — гэта затра-тна, але іх не чамаць? Словам, я пра бранды і рэкламу. Па пры-чыне адсутнасці другой, мала хто ведае пра першыя.

— Я пагаджаюся. Сайт у нас ёсць, нават і на англійскай мове. Ёсць аўдыёгіды, іншыя электронныя музей-ныя навінкі. А востра вулічнай рэкламы — мала.

— Якар дабыць мож-на, але толькі ў “чорных выральчыкаў” і каштуе ён ад 500 долараў.

— Недастатковае фінансаванне паста-раемся кампенсавать грантамі. Да прыкладу, летас пабывалі за іх кошт у старавераў (менавіта старавераў) Эстоніі. Аказ-ваецца, заснавалі там-тэйшай паўночнай шко-лы іканалісу — з нашых месцаў. Але гэта зусім іншая гісторыя. **К**

Успамін пра тое, што было. Ці не было?

У Беларускай тэатры "Лялька" адбылася прэм'ера спектакля "Мастак. Вартане ў Віцебск". Новая пастаноўка Віктара Клімчука вызначаецца жанравай неадназначнасцю. Зрэшты, калі ўзяць пад увагу тое, што яна прысвечаная Марку Шагалу — мастаку, у працах якога побытавая рэальнасць увесь час перацякае ў фантастычна-казачную — такая неакрэсленасць падаецца цалкам натуральнай.

Спектакль-біяграфія? Магчыма — бо дзеянне рухаецца паслядоўна, па вызначаных этапах: маленства, сям'я, самавызначэнне, вучоба ў Пена, знаёмства з Бэлай, Пецярбург, Парыж, вяртанне ў Віцебск, жаніцтва, вайна, рэвалюцыя, канчатковы ад'езд за мяжу. Дзякуючы спектаклю нават сабы адбыліся на гледацкім тэатры, бо рухоме кола сінэграфічных пераўтварэнняў "рама — халестіна — лосцірка — сцяна — даверы — рама" лёгка нараджае відэавочныя і прыквашаныя парадоксы, паміж якімі акцёры і лялькі то ажывіваюць, то ператвараюцца ў рухомыя ці нерухомыя знакі-симвалы.

Абраны Віктарам Клімчуком жанрава вызначанне "рэмінісцэнцыі pro domo sua" (што можна інтэрпрэтаваць як "успаміны на карысць самога себе" або "згадкі ў абарону свайго дома") дазволіла рэжысёру змясціць прастору пастаноўкі ў міжчасовае вымірэнне, калі творца пазірае на папекі мінулага і з вышнімі чалавека паважанага ўзросту, і з пазіцыі ўражлівага хлапчука.

Дзякуючы спектаклю нават самы неабазнаны глядач атрымае ўяўленне пра жыццё Марка Шагала.

(Алег Франкоў), вылятае ашаламляльна спрытна і імкліва дзядзька Зося (Сяргей Талкач), выльваюцца грашчэйная Гуля (Вольга Лазебная) і наўная Шая (Наталія Гайдук). А потым яны зноў гуртуюцца ў грамаду — то насцярожаных вышбіваюць, то фасонітых пецырбуржаюць, то легкаважкіх парываюць.

Гараджане, вучні, мастакі, рэвалюцыйныя рабочыя — кожная алгаварыш сына ісі "не туды" і імкненнем падтрымаць яго на гэтым шляху. Праз такое падавенне актрысы нібы пазначанае сталеценне сённяшняга Віцебска да Шагала — памятка, ушаноўваем, пры гэтым увесць час сумняваецца, а ці так ён малаваў, як "тэрба" было? Бала ў выкананні Марозавой вылядае і прычотна-на-падатліва, і рашучай, ваявольнай, назадаеннай містычным адчуваннем будучыні. Яна прыносіць свайму каханаму крылы, яна ж у патрыётычны момант і ратуе яго ад Віцебска — ратуе яго ад бяды ў трымаўляючы на абраным шляху.

Выразнай адметнасцю пастаноўкі можна лічыць асаблівую зладжанасць працы акцёрскай і лялькавай каманды, злучыўшыся ў адзіную супольнасць, то перамяшчаюцца з рэальнасці ў інашвет і атудць зноў у рэальнасць, то распыпаюцца на яркія індывідуальныя выразы.

Рыптам з грамады, якая дыва ўнісоў, выходзіць праз рухомыя рамы-люстэркі пляшаной хітрон дзядзька Нэх

Завяршыўшы некалькі тыдняў таму чарговы "М.@rt.кантакт", Магілёўскі драматычны тэатр ужо жые новымі прэм'ерамі. 20 красавіка пачалося "Купанне з акуламі", пастаўленае Уладзімірам Пятровічам паводле п'есы сучаснага амерыканскага драматурга Дона Нігра. З 15 мая ажно тры вечары залар на сцэне панавалі мальбёртскі "Таршоф" у рэжысёрскім прычатыні Кацярыны Аверкавай. А побач з імі працягвае сваё сцэнічнае жыццё "Жоўты пясочак" паводле апаведу Васіля Быкава. Паказаная на згаданых фестывалі, гэта дыпломная праца Камілі Хусайнавай выклікала хвалю дыскусій. І не пакаіда хваляваць дагэтуль.

Сцэны са спектакля "Жоўты пясочак".

Праз пясочкі гісторыі

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Дзяніса ВАСІЛЬКОВА

Нэ выклікае сумневу актуальнасць звароту да тэмы сталінскіх рэпрэсій — тым больш, з боку моладзі. І менавіта ў фармаце мастацкага асэнсавання, а не простага пералічвання фактаў. Асэнсавання, якое, адштурхоўваючыся ад тэмы жахаў, вядзе да праблем маральнага выбару, уласціваму ўсёй творчасці нашага класіка.

Жак канстатуюць адразу і застаецца незмяненым. Гэтае слова рэзюмэ 1937 года выцягнута ў п'есу Марозавой гураніка, што вядзе "воратаў народа" на расстрэл: ЖА 19-37 X. Есць і шпарт семантычна змяніўшы мастацкіх дэталей, якія ўмяшчаюць сачыць за іх развіццё. Гармонік ператвараецца ў друкарскую машынку, лісанне клявішаў ачыі у час допатаў пачынае асацыявацца са стралямі. Сымвалічнае значэнне набываюць пустыя металічныя бочкі, груканне ў якіх дзёйнічае на нервы. Бо праз іх узнікаюць сцяжыні асацыяцыі і да Сярэднявечча з яго спальняваннем інашдумавы, і да пустаствона 1930-х, калі за знешнімі пераможнымі лозунгамі хаваліся жаласныя ўнутраныя праблемы.

Невыпадкова тры дзвучынікі, якія спачатку сваім белым адзеннем нагавалі анёлаў, рап-

там пачынаюць асацыявацца з тымі жымі шпэкспіраўскіх выдзмаркамі — захаваўшымі памяці пра мінуўшчыну і будучыню. Ды толькі шпэкспіраўскае ўмюльняецца лёсу, што вядзе адлік з антычнага мастацтва, тут паўстае ўсё той жа непрыдатнаасцю знешняга аблічча. А запаволеная рухі гэтых герані ператвараюць іх у "касмхічных назіральных" — якія, тым не меней, умяшчаюцца ў фінале.

Тая ж амбівалентнасць — і ў пераасэнсаванні жартунай беларускай народнай п'есы "Я мату, мату двормішэлка...". з якой выкарыстаны толькі пачатак, у музычных лейтматываў трагедыі. А бясхольныя паўторы згаданай фразы наўпрост вядуць да выразу "вымятаць сметце з хаты".

Лёганне матылькоў, за якое рэжысёр атрымаў порцыю крытыкі на фестывальным абмеркаванні (маўляў, тыя "прыльшцілі" са спектакляў Саўлоса Варнаса, які апошняй піць гадоў быў мастацкім кіраўніком тэатра), тут "чытаюцца" не як сімвал дзіцячай найнаісці ці крохкасці чыстай прыгажосці, а як намяк на эффект матылька, які б'е па загубленых лёсах, нягледзячы на ​​святлы марш. Бо "матылькі" насамрэч — чыровныя банішкі, што сталі сімвалам рэвалюцыі.

Думкі пра хуткапаўняюцца часу і гістарычную повяз эпох узнікаюць і праз вечныя, зраўмелыя ў саму свету і знакавыя ў этнакультуры бе-

ларусяў сімвалы вады і пяску, якія набываюць у спектаклі рэальнае жывое ўвасабленне. Цягам гэтых галавы не выходзіць ходкі выраз "як вада ў пясоч", напалваючы пра неабходнасць помніць і асэнсаваньня сваю гісторыю, каб яе трагічныя старонкі болы не паўтараіліся.

Жанр "глядач для шасці галасоў" уваасабляецца не столькі праз дзвучыныя сцены, колькі праз жалобныя ўсплыванні акарыя-свісталец, трыменне баюна на адной працяглай ноте — і праз дазаваны да тэксту Быкава верш Анатоля Саса "Адпачуіце мяне, Курпаты", які вельмі проста, без аніякай пагэтыкі чытаецца ў фінале.

Вось толькі "дадаванне" самазайбства Косківа было ўжо залішнім. Бо замест думкі пра непазбавнасць расплаты ўзнікае налет таннага металарамы. Бліскавіцы шчыраці становіцца моманты выхаду акцёрў з ролі ў ўзагаданні ўх уласных тэму і пачаткам Быкава і стымі гістарычнымі падзеямі. Але потым гэты ўлаў прыём, на жаль, знікае.

Завалася б, закладзена ў спектакль многа. Чаму ж у час яго прагляду не пакаіла адчуванне чарговага тэатральнага фальшу? З-за акцёрскай зграчностасці, нубудлага грэму, прытаняга хіба ў шарах — усёй той тэатральнай ваткуці, з якой магілёўскае сцена, які высветляецца, так і не развіталася канчаткова, нягледзячы на ​​усе намаганні.

"Дык вы ж глядзілі не той спектакль!" — горча ўсплываюць у шаталкі прыхільнікі. Не буду спрачацца: магчыма, на прэм'еры, калі ўдзельнічалі Іван Трус (шптер ён вярнуўся ў сталіні і праце сарод кулалаўцаў), спектакль быў іншым. Я ж глядзела яго ў праграме форуму. Ды толькі трывалася канструкцыі асносна неспрыяльных з'яў — таксама клопата творцы.

Аўдыя & Відэа

Красавіцкі аўдыя / відэапрацэсы айтчынных выканаўцаў разначаснога прадзюсар Віталі СУПРАНОВІЧ (А.) і спецыяльны карэспандэнт газеты "Культура", музычны крытык Алег КЛІМАУ (В.).

Аўдыя

Palina, альбом "Сумныя песні"

А.: Сталішы, які зразумелы, сонляны выканаўца (хочацца верыцца, што часова), Паліна занурывалася ў дэпрэсію. У той перыяд, калі настроі ў яе песнях быў розным, сявачка мне падабалася значна больш. Чамусьці здаецца, што гэтыя перамены не пададуць цяжкаві і многа з тых, хто калісьці ўпадабаў арыстукі. І яшчэ: я не прыхільнік таго, калі ў рэлізе прысутнічаюць кампазіцыі на розных мовах, у нашым выпадку — на беларускай і рускай. Паліна, як цяпер відаць,

стала лічыць інакш: напэўна, сапраўды, ранейшы яе "канцэрт" памянаць.

З песняў жа адзначу "Алошнія спробы", "Пінкі" і "Ты-тар". В.: Другі альбом — ён цяжкі сабы. Гэта сам не адбыў выкаўнаўца свка: тых, хто пачынаў як надзею і адкрываў ў музыцы, так раптам звычайнай і экзамеуну на вахкасці. А воеь той, хто завуляў пра сабе больш сціпла, можа прадыяць на суд слухача свае сапраўдныя таленты — натуральна, пры іх наўнясці. Паліна Паланейчык — з першых. Дык воеь, авансы адносна тэкстаў артстыка па-ранейшаму апраўдавае — гэты жыццёвыя гісторыі, перажыванні, суб'ектывны погляд на нейкія падзеі і проста рэчы падаюцца сапраўды цікавымі. Радкі добра пашытыя, адначасна рысмаваныя знаходкі.

Gurt Zanzibar, альбом "Таксікоз"

А.: У альбоме спадабалася ўсё — які сыграна, заспявана, зарэжыравана, запісана. Спадабалася сацыяльнае накіраванасць тэкстаў і музыка. Думкаю, у праекта гэтага волькі патэнцыял, баю яго розных фармацат — і як трыт фестывальны, ідэальна прыдатны для волькі плявовак, і як клубны, як у "зборніку", так і ў сольным варыянце. Гэты "электронны панк" усюды зойдзе выдатна.

В.: Чарговы знаёмы ход у айтчынай альтэрнатыўнай музыцы, калі ўдзельнікі гурта хаваюць свае твары за маскі. Праўда, краўні на сёння такі калектывы, які сапраўды заслужылае увагу — гэта каманда Zet, які апылі раз з асацыяцыя на сцэне гадоў дваццаць таму. То сапраўды была магутная фармацыя з гучнай, агрэсійнай гітарнай музыкай. Яе "наспядуючы" таксама, быццам бы, "траюць у андрэгрэйд", але з адчувальным укрэпаваннем электроннага гучання — прычым, яно тут дарчы.

Гэта значыць з сайнд-падачай усё нармальна, што ж тычыцца лірыкі... Асабіста мяне яна не прабіла — паслылі да

Gurt Akute, альбом V

А.: Дык інакш — гэта і другая назва далезнага калектыву. У нечым яго прадзюсарам, як вярдома, з'яўляўся гурт "Плюк", чыя музыка мяне наўнаўрачальна бліжэй. З тых часоў творчасць удзельнікаў бонду памяналася кардынальна. А ў гэтым альбоме магілёўцы і зусім пераўзыхілі сабе, змяніўшыся зноў — у бок гітарна-электроннага гучання. Для сабе я вылучыў у рэлізе толькі песню "Воселла", астатняе — не па мяне.

В.: Вярдома, і магілёўцы не змаглі абысціся без "эксперыменту" з электронікай, на які ці не кожны рок-каманд аднойчы ды пукаецца. На такія перамены, магчыма, падштурхнула музыкаўтані і тое, што палярылі альбом калектыву быў прыняты слухачамі і крытыкамі неадназначна. Асноўныя прэтэнзіі зводзіліся да таго, што каманда, маўляў, апалепа. Мне ж такія метамафарозы туды здаліся цалкам сімвалічнымі: сустрапіся дзве адзіноцы (гітарны сайнд і электрычныя), "развалі я я дарогі во-

слухача тут прагназаванія і шаблонныя. Маглі б здзівіць нечаканымі рыфмы, метафары, сімвалы, але чаго няма, таго няма. Не думам, што складу ў такім выглядзе працягне доўга. Менавіта які вучню Лявона Вольскага — з ацэнкам "заваленыяч" — і варта разглядаць гэтую супольнасць.

та — зрэшты, па-ранейшаму застаючыся адным з лідараў айтчынай альтэрнатывы.

Відэа

Gurt Naka, кліп на песню "Я буду жыць"

А.: Нейкага пэўнага уражання ні песня, ні кліп на яе ў мяне не пакінулі. Ідэа кампазіцыі зразумелая, і відэа акцэнт на іх вай увагу, але мяне не тое, каб зусім не кранула — хутчэй, не ўдалося мяне прымуцьца на ўсё 100 процантаў супержываць праспяванню і знятуму. Выбачаецца.

нішча" — і атрымаўся горача па хітоваці.

У гэтым рэлізе калектыву нібы спецыяльна вырашыў адмовіцца ад яе, абмежаванышшы толькі перай шлігераў — трэмамі "Воселла" і "Самая халодная". Астатняе — найдае ройнае. Цяпер каманда "атрымае" і за гораў айтчынай альтэрнатывы.

Gurt Naka, кліп на песню "Я буду жыць"

А.: Нейкага пэўнага уражання ні песня, ні кліп на яе ў мяне не пакінулі. Ідэа кампазіцыі зразумелая, і відэа акцэнт на іх вай увагу, але мяне не тое, каб зусім не кранула — хутчэй, не ўдалося мяне прымуцьца на ўсё 100 процантаў супержываць праспяванню і знятуму. Выбачаецца.

будзе адбывацца без яго. Высокі смукат. Калі перайсці на трох пафасны тон, кампазіцыю можна было б ахарактарызаваць менавіта так. У запісе і ў кліпе фронтмену Naka Настасі Шапоўскай дапамагалі Аляксандр Ільін з Nizkiz і Алесь Лютыч з B.N.

Віда, зразумела, вытрыманае ў чорна-белай гаме. Паміраюць людзі — а жыццё працягваецца, без іх. Але творчасць, якую яны пакінулі пасля сабе — вечная.

Вельмі шмат навін назапасілася. Большая частка з іх, натуральна, пра святкаванне Дня Вялікай Перамогі. Даю самае галоўнае, каб нікога не пакрыўдзіць — і з мінімумам асабістых каментарыяў.

Яўген РАГІН

“Майскі вальс” і дзесяць імёнаў Казлоўкі

Бібліятэкар з **Бераставіцкага** раёна, мая даўняя знаёмая Зоя Хлебнікава піша, што ў вёсцы **Гольні** сабраліся яе жыхары і вяскоўцы з суседніх **Верхаўляў**. Прычына сустрэчы — аднаўленне помніка загінулым воінам. Значную фінансавую дапамогу ў гэтым аказаў дырэктар РСУП “Алекшыцы” Валерый Паўлюкевіч. Пагранічнікі з заставы “Сямёнаўка” далі залп з аўтаматаў. Паніхіду адслужыў настаўнік Гольніцкай царквы айцец Уладзімір. А колькі іх, яшчэ непахаваных, застаецца на палях мінулых баёў?

У **Гродзенскім** раёне бібліятэкары бралі ўдзел у рэспубліканскай грамадска-культурнай акцыі “Дарогамі вызваліцеляў”. Быў падрыхтаваны макет кнігі памяці. Яна з дапамогай бібліёбуса перадавалася ў бібліятэкі раёна і дапаўнялася новай інфармацыяй. Фініш марафону адбудзецца 24 ліпеня ў **Навумоўчых**. Тут запланавана і прэзентацыя Кнігі памяці.

А **Скідзельская** бібліятэка сямейнага чытання стварыла лясвіцу вызвалення Гродзенскага раёна. Дакладней, лясвіца ўжо была. Проста на кожнай яе прыступцы пазначаны пачаргова даты вызвалення паселішчаў з 1944 года. Першым ідзе **Скідзель** (13 ліпеня), апошнім — вёска **Бяляны** (25 ліпеня). Ідзецца па такой лясвіцы і згадваеш храналогію Подзвіга. Досыць незвычайная прыдумка.

Як і наступная: супрацоўнікі інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра і бібліятэкары **Скідзельскага** аформілі “франтавую бібліятэку”. Тут ёсць ваенны міні-музей, сушка (выстава на яворавыцы) “Дзеці малююць Перамогу”, падборка матэрыялаў “Іх імёнамі названы вуліцы Скідзеля”.

Аўтаакцыя “Гваздзік” прайшла на **Карэліччыне**. Моладзь у чырвонаармейскай форме павіншавала ветэранаў вайны Пятра Шаўко з **Краснага**, Уладзіміра Пліско з **Мінакоў**, Вольгу Хіневіч з **Кожавы**, блакніцкую Ленінград Зінаіду Лышчынскую з **Загор’я**... Будзем спадзявацца, што гэтыя асобы не абдзелены ўвагай мясцовага кіраўніцтва і ў будзень.

У **Ашмянскім** раёне засталося шэсць ветэранаў. Але толькі тры з іх — **Браніслаў Шагідзевіч**, **Уладзімір Лашкевіч**, **Казімір Заблоскі** — змаглі прысутнічаць на святкаванні Вялікай Перамогі. Вось такая з’ява сённяшняга дня. Натуральна, наведалі кожнага. А ў сельскім клубе аграгарадка **Станцыя Ашмяны** канцэртную праграму назвалі “Вёрсты вайны, кіламетры Перамогі”. Гучалі песні таго трагічнага часу, а таксама неўміручы “Майскі вальс”. Канцэрты ў аграгарадках раёна сталі складнікамі абласной акцыі “У шэсць гадзін вечара пасля вайны”. У **Кракоўцы** старшакласнікі дзяліліся сваімі сямейнымі гісторыямі пра тое, як іх дзяды і бабулі адстаялі мір. **Жупраны** таксама падрыхтавалі праграму з назвай “Пой, гармонь, пра салдацкую славу!” А потым зноў гучалі ўспаміны...

А цяпер гаворка — пра творчы калектыв. Хор ветэранаў “Успамін” з **Зэльвы** падрыхтаваў новую праграму для марафону “Майстры творчасці з паклонам **Гродзенскай** зямлі”. Спачатку калектыв выступаў пад акампанемент баяна. А пару гадоў таму дапамагаць спевакам стала аркестравая група настаўнікаў дзіцячай школы мастацтваў. Хорам, як цудоўна ведаюць у вобласці, кіруе **Марына Бусловіч**. Загачык аддзела маркетынгу **Бярэзінскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі **Тамара Круталевіч** распавядае пра тое, што

бібліятэкары прапанавалі навучэнцам гімназіі вечар ажылых біяграфій “Лёсы, абпаленыя вайной”. Гаворка шла пра землякоў-ардэнаносцаў.

Паэтычны марафон і літаратурны парад ваеннай кнігі прайшлі ў **Карэліцкай** раённай бібліятэцы. Яе метадыст **Наталія Казарэз** напісала, што падчас рэалізацыі праекта кожны ахвочы меў магчымасць пакінуць на мальберце словы ўдзячнасці ветэрану Вялікай Айчыннай вайны ці адправіць яму віншавальную паштоўку. На гэтым ваенная тэматыка сённяшняга агляду вычарпана.

Знакаміты “Юраўскі карагод” традыцыйна прайшоў у вёсцы **Пагост Жыткавіцкага** раёна. Спрычыніліся да гэтага і салісты народнага фальклорна-этнографічнага гурта “Міжрэчча” **Пагосцкага** абласнога цэнтра народнай творчасці, прэзентацыя кнігі **Расціслава Бензерука** “Жыў на свеце дзед Васіль”. Мерапрыемствы будуць доўжыцца да 22 мая.

20 мая ў аграгарадку **Жыровыч** пройдзе адкрыты фестываль “Жыровіцкі фест”. Ён ладзіцца па традыцыі ў дзень з’яўлення творчасці, маістар мастацтвазнаўства і фалькларысты **Ірына Глушэц**. А вось рэдактар **Палацкага** раённага цэнтра культуры **Кацярына Паўлюковіч** распавядае пра абрад “Юраўскі каравай”. Не першы год цэнтрам Юраўскага гулянняў становіцца аграгарадок **Блізнянка**. Гэтым разам абрадавая дэза разгарнулася на падворку сям’і **Брыльёвых**. А дапамагаць узяліся творчыя калектывы **Сільніцкага** сельскага дома культуры і **Вароніцкага** сельскага клуба. Рэканструкцыя — заслуга мясцовай фалькларысты **Вольгі Чобат** і яе гурта “Блізнянка”...

На Юр’ю ў нашага калегі, дыялектолага і журналіста **Юрыя Чарнякевіча** — дзень народзінаў. Яшчэ раз віншуем яго са святам!

Пачатак жніўня прыпадае на дзень нараджэння вёскі **Казлоўка**, што на Светлагоршчыне. 380 гадоў ўзрост паселішча — гэта не жартачкі. Напярэдалні свята бібліятэкар **Валянціна Пятрова** прапанавала аднавяскоўцам паўдзельнічаць у праекце “10 імёнаў Казлоўкі”. Для гэтага трэба пазначыць у

сацыяльных сетках прозвішчы тых, хто пакінуў след у гісторыі аграгарадка. А можна і ў бібліятэку зазірнуць, каб запоўніць адпаведную анкету. І, трэба сказаць, людзі адгукнуліся на прапанову з энтузіязмам. Удзельнікамі праекта сталі амаль 70 чалавек рознага ўзросту і прафесій. А ў ганаровы спіс трапіла 18 землякоў. Найбольшую колькасць галасоў атрымалі краязнаўца **Віктар Мураль** і архітэктар **Леанард Маскалевіч**. Практычным вынікам праекта, свярдае **Валянціна Пятрова**, стане стварэнне электроннага рэсурсу “Партрэтная галерэя людзей, якія пакінулі заўважны след у гісторыі аграгарадка” з біяграфічнымі звесткамі і фотаздымкамі.

Случкая раённая цэнтральная бібліятэка запрашае на XII Віткаўскія чытання “Па закліку сапраўднай любові”. Адкрыццё адбылося 16 мая. У рамках літаратурнай кампаніі “Чытаем разам з пісьменнікам” прэзентавана кніга **Уладзіміра Ліпскага** “Мая Беларусь”. Удзельнікі рэспубліканскай акцыі “Культурны маршрут. Беларускія пісьменнікі дзецям” сустрэнуцца з чытачамі. Запланавана правядзенне свята вуліцы імя **Васіля Віпкі**, прэзентацыя кнігі **Расціслава Бензерука** “Жыў на свеце дзед Васіль”. Мерапрыемствы будуць доўжыцца да 22 мая.

20 мая ў аграгарадку **Жыровыч** пройдзе адкрыты фестываль “Жыровіцкі фест”. Ён ладзіцца па традыцыі ў дзень з’яўлення творчасці, маістар мастацтвазнаўства і фалькларысты **Ірына Глушэц**. А вось рэдактар **Палацкага** раённага цэнтра культуры **Кацярына Паўлюковіч** распавядае пра абрад “Юраўскі каравай”. Не першы год цэнтрам Юраўскага гулянняў становіцца аграгарадок **Блізнянка**. Гэтым разам абрадавая дэза разгарнулася на падворку сям’і **Брыльёвых**. А дапамагаць узяліся творчыя калектывы **Сільніцкага** сельскага дома культуры і **Вароніцкага** сельскага клуба. Рэканструкцыя — заслуга мясцовай фалькларысты **Вольгі Чобат** і яе гурта “Блізнянка”... На Юр’ю ў нашага калегі, дыялектолага і журналіста **Юрыя Чарнякевіча** — дзень народзінаў. Яшчэ раз віншуем яго са святам! Пачатак жніўня прыпадае на дзень нараджэння вёскі **Казлоўка**, што на Светлагоршчыне. 380 гадоў ўзрост паселішча — гэта не жартачкі. Напярэдалні свята бібліятэкар **Валянціна Пятрова** прапанавала аднавяскоўцам паўдзельнічаць у праекце “10 імёнаў Казлоўкі”. Для гэтага трэба пазначыць у

- На здымках:
- 1 У Гольні, лі помніка загінулым воінам.
 - 2 Аўтаакцыя “Гваздзік”: начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі **Карэліцкага** райвыканкама **Іна Санчук** віншуе ветэрана **Паўла Бычко**.
 - 3 **Ашмяны**: святкаванні ў гарадскім парку.
 - 4 “Фронтаявая бібліятэка” ў **Скідзель**.

Гэты аграгарадок стаў у Брэсцкай вобласці флагманам праекта развіцця сельскай мясцовасці “Вёска будучыні”, які прадугледжвае спалучэнне ўсіх выгод гарадской інфраструктуры з захаваннем традыцыйнага ладу жыцця. У Астрэмчэва ён пачаў фарміравацца больш за 500 гадоў таму, як мінімум з 1516-га, калі гэты населены пункт быў упершыню згаданы ў пісьмовых крыніцах. І ўжо ў хуткім часе ў вёсцы з’явіліся і першыя яе агмені культуры. Як мяркуюць навукоўцы, менавіта адтуль насамрэч паходзіць знакаміты “Полацкі сшытак”! А ўжо ў 1905 годзе там адкрылася адна з першых у нашым краі сельскіх публічных бібліятэк. Карацей, традыцый багатыя. Але наша гутарка, як і заведзена — пра цяпершчыну.

Алег КЛИМАЎ, Мінск — аграгарадок Астрэмчэва Брэсцкага раёна — Мінск / Фота аўтара

Памятны камень ля СДК.

дзе — нешта фарбуешца, мянешца. Проста хочашца, каб ён адбыўся хутчэй. З апаратурай у нас усё нармальна. Але таксама хочашца, каб яна была яшчэ лепш і часцей бы абнаўлялася. А турбуе мяне тое, што да традыцыйных рамёстваў, да народнай музыкі цікавасць у малых людзей падае. І вась з гэтай нагоды галава сапраўды баліць. Мы ў сябе ў ДOME культуры ўвесь час думаем, як бы павярнуць моладзь у гэты бок.

КНИГА ПАД КАВУ

Бібліятэка ў Астрэмчэва, як я ўжо казаў, лічыцца адной з найстарэйшых у Бела-

паўняшча летапіс Астрэмчэва — кожны год адкрываюцца дагэтуль невядомыя старонкі ў нашай 500-гадовай гісторыі, знаходзяцца новыя матэрыялы, датычныя яе падзей і асобаў, якія жылі на гэтых землях.

Самае актыўнае аўдыторыя бібліятэкі — дзеці. Дашкольнікаў прыводзяць у яе мамы з татамі і бабулі з дзядулямі. Акрамя ўсяго іншага, для малечы тут ёсць добрая паборка перыядычных выданняў. У трэякласнікаў найперш у пашане “казкі і аповеды”.

— Школьнікі старэйшых класаў бяруць праграмную літаратуру — тое, што яны

НА “СВАІМ” МЕСЦЫ

А ў Брэсцкім раённым доме рамёстваў, што базуецца ў Астрэмчэва, я пазнаёміўся з малымі металыстам Фёдарам Мартыновічам. Ён правёў мяне па кампактнай выставачнай зале ўстаноў, падзеленай на зоны. У адной з іх праходзіла чарговая здыманая выстава — ручнічкі. Мянёшца экспазіцыя па некалькі разоў за квартал. У іншай частцы залы размяшчаліся вырабы з саломкі, ганчарства, разьба па дрэве. Адзін з куткоў аддадлі пад навіны сям’янага хаты, а на стондзе ля ўваходу ў БРДР можна ўбачыць нумары краязнаўчага гісторыка-культурнага альманаха “Астрэмчэўскі рукапіс”.

— Фёдар Аляксандравіч, — запытаў я, вытрымаўшы паўзу. — Скончыце вы адпрацоўваць размеркаванне — ці затрымаецеся тут? — Калі прапануюць застацца, падоўжыць кантракт, застануся, — амаль не задумваючыся адказаў віваві. — Мне па душы гэтая праца. Палабаецца арганізоўваць мерапрыемствы, падабаецца працаваць з майстрамі. Ды і з пункту гледжання гісторыка гэтая тэрыторыя — месца, дзе можна пакапацца ў пошуках чаго-небудзь цікавага.

Бесстароннім рэцэнзентам культурына жыцця Астрэмчэва стаў менавіта металыст Дома рамёстваў.

Камментарый Фёдара МАРТЫНОВІЧА:
— Паколькі я жыву ў Брэсце, то на тутэйшых культурных імпрэзах бываю не так і часта. Аднак да арганізацыі некаторых усё ж такі маю сякое-такое дачыненне. У цэлым, з культурным жыццём аграгарадка усё ідзе на добрым узроўні, але магло б быць лепш, цікавей. Тут ёсць таленавітыя людзі, патэнцыял якіх у сферы арганізацыі волонжэраў часу раскрываць не да канца, а ўмовы для рэалізацыі іх ідэй ёсць — у тым жа ДOME культуры.

У Астрэмчэва жыве каля дзвюх тысяч чалавек. Хтосьці з’яжджае, бо ААТ не ўсіх можа забяспечыць працай, але адначасова з’яўляюцца і новыя дамы, прыватны шмат. Разам з сучасным жыллом, растуць, вядома, і духоўныя патрэбы жыхароў аграгарадка. Ці забяспечваюць іх тутэйшыя ўстановы культуры? Паводле маіх уразжэнняў, адказ тут станоўчы. Жыццё ў іх б’ецца ў нармальным рытме. Ну а тое, што папярэміваць яго — задача і маладога пакалення, дык гэта натуральна. Тым больш, рэсурсы для прымянення яго ідэй у Астрэмчэва ёсць у дастатку. Дык нахай адно з іншым і зрастаецца!

Вёска будучыні і яе будні

Людміла Мельнік: “У нашым СДК усё вялікае!”

Фёдар Мартыновіч: “Мне па душы праца ў ДOME рамёстваў”.

Тамара Лашчэўская: “Столькі мерапрыемстваў, прысвечаных родным мясцінам, праходзіць у нас, што мы ўжо збіліся з рахунку!”

БЕЗ ПЕРАЕМНАСЦІ НІЯК

Мабыць, невпадкова на будынку, у якім размяшчаецца сельскі Дом культуры, не змянілі старую пачэсную шыльду — Палац культуры. Самавітыя яго памеры цалкам адпавядаюць той працы, якая ідзе ў гэтай установе, чый фасад патане ў зеляніне — што адразу адлюстроўваецца на настроі.

— У нас наогул усё вялікае, — усміхаецца дырэктар СДК Людміла Мельнік. — Дом культуры наш — самы вялікі з сельскіх устаноў такога тыпу ў Брэсцкім раёне. Гледзельная зала разлічана на пяцьсот з гакам месцаў, у канферэнц-зале іх сто. У будынку працуе Дзіцячая школа мастацтваў, сельская бібліятэка, раённы Дом рамёстваў, Цэнтр падтрымкі ініцыятыў жанчын “Спадарыня Прыбужжа”, чыя дзейнасць накіравана на захаванне і папулярнаваць традыцыйных рамёстваў. І практычна ўсе мерапрыемствы, якія закрываюць сферу культуры, мы праводзім разам. Дапамагае ў іх арганізацыі і агульнадукацыйная школа, і, вядома, наш партнёр — адна з вядучых сельскагаспадарчых арганізацый Брэсцкай вобласці ААТ “Астрэмчэва”.

За размовы Людміла Мікалаеўна праводзіць для мяне экскурсію па імпрэвізаванай карціннай галерэі, якая таксама размешчана ў СДК, і тлумачыць, што гэта спадчына аднаго з плёнораў вядучых жывапісцаў Берасцей-

шчыны, які некалі праходзіў у аграгарадку. Ад прыгожага мы з маёй спадарожніцай пераходзім да актуальнага. — Тое, наколькі паспяховаым будзе праца і СДК, і іншых устаноў культуры нашага аграгарадка, шмат у чым залежыць ад моладзі, — кажа яна. — Ад тых малых людзей, якія арганізуюць саму працу, ходзяць у гурткі, па кнігі, наведваюць імпрэзы. Не пойдзе моладзь у культуру, як яе стваральнік і спажывец — не стане і самой культуры. Захваць пераемнасць пакаленняў — адна з галоўных задач у нашай дзейнасці. Прагнем прыцягнуць новыя кадры — малых, амбіцыйных, таленавітых людзей. А пойдучы яны да нас толькі тады, калі будуць ведаць, што тут праца наладжана “ад і да”. Тое ж самае і з гледзком, і з гурткамі: калі людзі сяроднага і старэйшага ўзросту знойдуць у нашых сценах нешта для сябе, калі малалды ўбачаць, што з сучаснасцю мы сябруем, то і зала будзе поўная, і дзейнасць творчых калектываў прадуктыўная.

Пры гэтым Людміла Мельнік не хавае, што ёй хацелася б большай наведвальнасці ў СДК, напярэднясці яго гурткоў ды іх разнастайнасці. Сёння ў СДК 17 фарміраванняў. Да базавых дырэктар адносіць народны ансамбль музыкі і песні “Астрэмчэўскія Лявонь”, мастацкім кіраваннем якога з’яўляецца заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь Фёдар Мазоль. Вылучае мая суразмоўніца таксама аматарскае

аб’яднанне кветкаводаў і дзіцячую вакальную групу “Смайль”, якой акурат і кіруе малды спецыяліст — Вераніка Мікіціч.

Па словах дырэктара, дзіцяці і моладзь да 20 гадоў “прывабіць” у СДК лягчэй, чым людзей сярэдняга ўзросту, якія наведваюць, у асноўным, аматарскія фарміраванні і асобныя канцэрты. Найбольшай папулярнасцю сярод апошніх карыстаюцца традыцыйны студзеньскія імпрэзы, калі на сцэне Дома культуры збіраюцца розныя творчыя калектывы з усёй Берасцейшчыны, каб прадэманстраваць сваё мастацтва ў рамках нейкіх тэматычных панаставак. Заўсёды ахвотна жыхары аграгарадка алжукаюцца і на абрадавыя імпрэзы, якім спадарыня Мельнік з калегамі надае асаблівае ўвагу. Таксама ў Астрэмчэва “круціць” фільмы — з дапамогай самага сучаснага стацыянарнага абсталявання. І глядзяч, нягледзячы на серыялы і інтэрнэт, збіраецца — тым больш, што навінкамі сусветнага кінематографу ўстаноў не пакрыўджана.

— Калі ў мяне і баліць за нешта галава, то па-добраму, — зноў усміхаецца дырэктар. — Напрыклад, калі мы рыхтуем буйное, алдзанае мерапрыемства — не спіш ночамі, усё думаеш, як зрабіць яго лепш. Ну а тое, што ўсюма будынку Дома культуры патрабуецца рамонт, дык у планах ён ёсць. І ўжо

Карцінная галерэя ў сельскім ДOME культуры.

русі. Яна двойчы заваўвала першае месца ў Рэспубліканскім конкурсе “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры”. Узначальвае ўстаноў Тамара Лашчэўская, якая ў гэтай прафесіі без малага 30 гадоў.

Пры СБ працуюць некалькі аб’яднанняў. “Залаты ўзрост” мая суразмоўніца вылучыла сярод іх асобна. Пенсіянеры двойчы на месца ладзяць бібліясядзелкі, сустрачы з пісьменнікамі, літаратурныя гасцініцы... Абмяняюцца рэцэптамі страў і тут жа ладзяць іх дэгустацыю. І, вядома, абмяркоўваюць прачытаныя кнігі. А для ўнукаў і ўнучак “залаты ўзростам” летась дэбютавала бібліякавярыня, прычым яе наведвальнікі чыталі ўслых менавіта класіку.

Магістральны напрамак у працы бібліятэкі — краязнаўства.

— Абяшчэнне Гола малой раздзімы надало дадатковы імпульс у краязнаўчай дзейнасці ўстаноў, — распавядае Тамара Ануфрыёўна. — Столькі мерапрыемстваў праходзіць у нас, прысвечаных родным мясцінам, што мы ўжо з ліку збіліся! Вядома, працягвае

Гэты чалавек увасобіў у жыццё нямала знакавых тэлепраектаў. Нагадаю вам хаця б пару з іх, каб вы адрознілі маштаб яго творчай асобы: “Усё нармальна, мама!” і “Падарожжа дылетанта”. Слова “дылетант” у маёй гутарцы з Уладзімірам МАКСІМКАВЫМ, якому ў мінулы сераду споўнілася 55, гучала неаднаразова. У адной з песень гурта “Акваріум” спявае гэта: “Прыўкрасны дылетант на шляху ў гастронам — ці таго ты чакаў, ці таго ты чакаў?..” Давайце і паспрабуем разабрацца, чаго ж чакаў на сваім шляху юбіляр і да чаго прыйшоў...

Алег КЛІМАЎ / Фота аўтара

ПЕРАМАГЧЫ САМАЗВАНЦА

— Ці правільна прадстаўляць цябе чытачам “К” толькі тэлевізійшчыкам?

— Яшчэ пяць — сем гадоў таму я б сябе ім і назваў — з дамешкам рэкламіста. Але з таго моманту час вельмі паскорыўся. Тэлекампанія “Карамболь”, прадзюсарам якой я з’яўляюся знаходзіцца ў стадыі трансфармацыі — як, зрэшты, і я. Мы заўсёды былі класічным вытворцам тэлевізійнага кантэнту, але сёння тэлебачанне ў нашых паслугах па розных прычынах мае патрэбу ўсё меней. Таму кампанія пераклучаецца на вытворчасць відэакантэнту для іншай аўдыторыі і іншых каналаў распаўсюджвання. Я займаюся прыдуманнем і вытворчасцю відэакантэнту, ідэй для прасоўвання брэндаў і людзей, розных акцый і праектаў — але ўжо з дапамогай інтэрнэту. Магчыма, у найбліжэйшай будучыні запустыць два каналы на Ютубе. Адзін адукацыйна-навучальны, а другі, так скажам, абібоцкі — для тых, каму не падабаецца тэлебачанне. Любы чалавек зможа нам прапанаваць свае ідэі і праекты любога жанру, зместу і якасці. Калі трэба, мы іх дадумаем, адшліфуюм, дапаможам з мантажом. Упэўнены, што сярод лухты знойдзецца і мноства вартых работ. Ну а яшчэ я сябе пазіцыяную як незалежны медыякансультант: адукацыя, вопыт і магутны розум дазваляюць.

— Усе гэтыя складнікі, вядома, маюць пад сабой базу, якую Уладзімір Максімаў напрацаваў да сваіх 55. Такім чынам, што пакладзём у скарбонку тваіх дасягненняў?

— Я з дзяцінства адчуваю сіндром самазванца — гэткае пастаяннае прыніжанне стаўленне да сябе. Маўляў, усе навокал робяць вялікія справы, а які ж мой унёсак у лёс чалавецтва? Але паступова навучыўся пераадолюваць гэты комплекс і, адказваючы на тваё пытанне, магу сказаць — так, шмат чаго наварочана. Дзясяткі тры паспяхоўных тэлевізійных фарматаў. Наўпрост ці ўсюсюна я атрымаў прыкладна 12 відэапраектаў “Тэлеварышні”, некалькі маіх даробкаў былі запатрабаваныя замежнымі кампаніямі. Асабліва гонар як рэжысёра і прадзюсара — праграма “Падарожжа дылетанта”, важная і патрэбная для беларускай культуры і краіны наогул. Мы паказалі нашу глыбін-

ку такой, якая яна ёсць на самой справе. Знайшлі вядучага — выдатнага Юрыя Жыгамонта. Я адвёў гэтай перадачы тры — чатыры гады жыцця, а яна пратрымалася на тэлебачанні больш за дзесяць! Ды і сёння працягвае выходзіць у інтэрнэце.

Нейкі час я прапрацаваў на тэлебачанні чыноўнікам — на розных высокіх пасадах кіштату генпрадзюсара Першага нацыянальнага. У заслугу сабе і сваёй камандзе стаўлю дастаткова шмат новаўвядзенняў: напрыклад, ства-

Беларусі буйнога прадзюсарскага цэнтра, у якім “Еўрабачанне” стала бы паравозам, а вагонамі — іншыя міжнародныя конкурсы. У цэнтры гэтым тварылі б кампазітары, паэты-песеннікі, выканаўцы, кіпела б сучаснае музычнае жыццё краіны...

— ...і ён спрыяў бы яе прасоўванню за мяжой. І, нарэшце, цяпер пра гэта загаварылі на высокім узроўні. Але спачатку трэба прыйсці да таго, каб наша музыка стала па-сапраўднаму папулярная ў нас саміх. Меркавалася пад “Еўрабачанне” зрабіць свой круглагадовы

— Мала хто памятае, што я быў рэжысёрам і аўтарам першых двух каманд КВЗ БДУ — папярэднікаў таго складу, які стаў першым беларускім чэмпіёнам Вышэйшай лігі ў 1999 годзе. Можна мяне, вядома, назваць “падносчыкам сарадаў”, але вось нядаўна я даведаўся, што ў якасці музычнай застаўкі да адной з перадач тэлеканала “КВЗ ТБ” гучыць мая песня “Мы гуляем у КВЗ” — у выкананні гурта “Лепрыконсы”. Яна некалі была гімнам беларускага. У мяне, дарэчы, захаваўся варыянт, дзе яе спяваюць

кіна- і тэатральныя дзеячы: Аляксандр Яфрэмаў некалькі гадоў узначальваў журы, у розныя гады ў яго склад уваходзілі Анатоль Кот, Вера Палякова, Алег Гарбуз, Андрэй Кудзіненка, Андрэй Курэйчык, Мікалай Пінігін...

АД ФІЗИКА ДА ЛІРЫКА

— Слухаю цябе і паралельна думаю: так, Максімаў рэалізаваўся як творчая асоба (на паласе месца проста няма, каб расказаць пра цябе яшчэ як і пра кліпмейкера, і пра партнёра фестывалю маркетынгу і рэкламы “Белы квадрат”, і пра былога музычнага прадзюсара кампаніі Vigma...). Але ці не шмат ён раскідаўся? Можна, вярта было ў адну кропку дзяўбіць? І вынік быў бы яшчэ больш адчувальным?

— Цалкам справядлівы аналіз. Я — дылетант. Але слова гэтае для мяне — не лаянкавае. Калі трохі перайначыць Дая, то ён вызначае такога чалавека як натхнёнага аматара. Які робіць нешта не за грошы, не дзеля выніку, а таму, што гэта яму падабаецца. Так, калі б я дзеўб у адну кропку, можа, дасягнуў бы большага. Але мне хацелася паспрабаваць шмат усякага рознага. Паддалася прыдумляць, а ў якой вобласці — гэта ўжо не мае значэння. І ідэі гэтыя можна будзе ажыццявіць. Гэта значыць, я яшчэ і тыповы творца — або, прынамсі, кратэйны дырэктар.

— У навуцы ты мог бы дасягнуць таксама шмат? Ты ж “тэхнар” па адукацыі — скончыў БДУ па спецыяльнасці “радыёфізіка і электроніка”.

— І дасягнуў! Як навуковец я цалкам адбыўся (ну, амаль), прапрацаваўшы ў Акадэміі навук пяць гадоў. У мяне нават тры аўтарскія пасведчанні на вынаходніцтвы ёсць! Але абстрактнае мысленне ўва мне перамагло канкрэтнае, сістэмнае. Хоць я і дагэтуль перакананы, што кожны чалавек абавязкова павінен мець якую-небудзь тэхнічную адукацыю. Аднак асабіста ў мяне творчае нутро ўзяло верх. Можна, гены: мая сястра піяністка, муж яе спявак-тэнар, мой стрыечны брат — Андрэй Максімаў — тэлевізійны прадзюсар, другі брат, Сяргей — кіношнік-дакументаліст, тата хоць і быў вайскоўцам, але траў на фартэпіяна, меў абсалютны слых, складалу літаратурныя творы. А яго брат — дыржор.

— Пачкай, піяцэр Андрэй Максімаў — твой брат?

— Так. Ён некалі склаўду гумарыстычных дует з Андрэем Ургантам...

— ...башкам небезвядомага Івана. Выдатны дует быў! Тааааак, ну ў цябе і сваякі! А сам ты ў беларускай культуры галоўны 30, напэўна?

— Калі не больш.

— Што, на твой погляд, за гэты час у ёй змянілася?

— Я пра апошнія гады скажу. Відавочна, што змянілася стаўленне да нацыянальнай культуры: нейкае ажыўленне тут назіраецца. Пакуль гэта не масавая з’ява, не трэнд, не мода, але цэлыя пласты насельніцтва з куды большай зацікаўленасцю пачалі ставіцца да мовы, фальклору. Раней такая ўвага была больш фармальнай, а сёння гэта ўжо ўнутраная патрэба. Калі тэндэнцыя прыцягнешца, то можа ў нас стане яшчэ больш цудоўным... Некалькі гадоў таму я хацеў зняць фільм пад назвай “Пахананне мовы”. Разумееш? Сёння я куды большы айтміст.

Прыўкрасны дылетант

Відавочна, што змянілася стаўленне да нацыянальнай культуры: нейкае ажыўленне тут назіраецца. Пакуль гэта не масавая з’ява, не трэнд, не мода, але цэлыя пласты насельніцтва з куды большай зацікаўленасцю пачалі ставіцца да мовы, фальклору.

рэнне інстытута прадзюсавання, больш-менш навукова-металычнага падыходу да фарміравання сеткі канала, наладжванне зваротнай сувязі, вывучэнне патрэбаў аўдыторыі. У нечым тады, у 2000-х, мы нават апыраліся на некаторыя нашы задумкі сталі ўкараняцца на беларускім тэлебачанні адносна нядаўна.

Не ведаю, да плісаў ці да мінуса аднесці тое, што першы ўдзел Беларусі ў “Еўрабачанні” адбыўся пад маім непасрэдным кіраўніцтвам. Я кантактаваў з Еўрапейскім вышэйшым саюзам, мы прадумвалі фармат адбору, займаліся падрыхтоўкай усёй юрыдычнай базы. Тыя напрацоўкі існуюць і па сёння. Але, на жаль, уся гэтая гісторыя стала развівацца не так, як яна мне бачылася — хоць як прадзюсар і бізнесмен магу сказаць, што створаны ў той час прадукт дасюль прыцягвае і гледачоў, і рэкламадаўцаў.

— Некалькі гадоў таму Павел Ізотаў Якубовіч узяў за тэмы на сустрэчу з высокапаставленым чыноўнікам, каб мы маглі выкласці свае погляды на ўдзел нашай краіны ў “Еўрабачанні”. Ты тады казаў пра неабходнасць стварэння ў

тэлепраект, які б паказваў самых розных артыстаў — і вопытных, і пачаткоўцаў — з усіх куткоў Беларусі, з самай рознай музыкой. Можна, тады б да нашай папулярнай музыкі і прыйшла б любоў гледачоў. І гэтыя адборы, пачынаючы з раёнаў і дакаціўшыся да Мінска, давалі б нам выканаўца на “Еўрабачанне”. Сёння ж удзел у адборках ператварыўся ў нейкае рэсурсавае спабодніцтва — хто хітэйшы, больш паспяхова скарыстаецца гэтай пліцоўкай для свайго асабістага прасоўвання. Адсюль і з’яўленне “варатаў”, і ўкладанне грошай не ў індустрыю, а ў канкрэтных імёны, у чыйсі прыватны бізнес, і нездарова ажыятаж, і падзэрненне ў непразрыстасці адбораў. Мне ж здавалася, што ўдзел у іх павінен быў падштурхнуць аўтараў, аранжыроўшчыкаў, артыстаў на стварэнне мноства новых песень. Чаго, на жаль, не адбылося. Мне бачылася, што адборы будуць спрыяць культурнаму абмену, навучанню, а ўдзел у самім конкурсе дапаможа развіваць сувязі з еўрапейскай музычнай індустрыяй. На жаль, не здарылася.

— Нешта мы на скарбонку забыліся...

Ягор Хрусталёў, Ларыса Грыбалева, Наташа Тамела і я. Мала хто ведае, што менавіта я прыдумаў папулярны конкурс “Бяглон”, а потым ужо яго запазычыла КВЗ Аляксандра Васільевіча Маслякова.

— Стоп, ты і песні пісаў?

— І вершы. Сотні тры, напэўна, ёсць. І пішу — музыку і тэксты. Але стварыць уласны праект пад іх па розных прычынах так і не атрымаўся. Можна, усё-такі што-небудзь і вынесу на суд шырокай публікі. Хачу сімфонію напісаць. Ну як сімфонію — не ў кананічным сэнсе, а вялікі твор. Не разумею, навошта мне гэта трэба, але хачу.

— З кіно ты таксама нейкім чынам звязаны...

— Палову фільма Максіма Носава “Кайн” адздымаў як аператар. Гэта вельмі складаная філасофская кінакарціна — асэнсаванне відэмай біблейскай гісторыі. Вельмі ралы, што яна нарадзілася і пры маёй дапамозе і заняла сваё месца ў наасферы.

Прыдумаў першы фестываль альтэрнатыўнага незалежнага малабюджэтнага кіно — “КіноВарка”, які існаваў на мае грошы і грошы маіх сяброў. Па гамбургскім рахунку, большасць карцін форуму была шлакам. Але ідэя фесту была ў тым, каб сярэд васьмі гэтага смечця адшукалася і нешта кіцавае, незвычайнае. І яно знайшлося. Гэтым фестывалем мы разварушылі людзей, далі іх зразумець, што можна тварыць па-ўсякаму, яе душа прасіць. Што і атрымаўся. І, трэба заўважыць, нас падтрымалі вядомыя

Флейта як чароўная палачка

23 — 26 мая ў Мінску ўжо ў другі раз пройдуць “Беларускія флейтавыя дні”. Знаёмцеся, адна з арганізатараў — Дзяна ГАНТАРЭНКА. Не проста прыгожая ды стыльная дзяўчына, а лаўрэат міжнародных конкурсаў, стыпендыят фонда Уладзіміра Співакова, салістка аркестра Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. А яшчэ — маці трох сыноў і ініцыятар не толькі згаданага фестывалю, а адразу некалькіх адметных канцэртна-адукацыйных праектаў, уключаючы Флейтавы цэнтр. І ўвогуле — чалавек, які фантазуе шматлікімі ідэямі, як зрабіць нашы канцэртныя афішы яшчэ больш насычанымі, а жыццё — больш музычным.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Цікава, адкуль у вас такое захапленне?

— Флейта — гэта космас! Выхад у іншае вымярэнне. Калі пераадолявае тэхнічны складанасці адбываецца на ўзроўні рэфлексу, гэта дае свабоду. І ты ляціш у нейкі іншы сусвет. Я адказала на ваша пытанне, што для мяне флейта?

— Лепшыя музыканты сапраўды бачаць у сваім інструменце самага надзейнага, але ранага сябра, якога нельга крыўдзіць. Сваё другое “я”. Сябе сваёй жывіца... Эпітэты можна працягваць да бясконцасці! Але пры гэтым многія прафесіяналы згадваюць, што маленькіх у іх практычна не было. Затое птым!

— Не ведаю, у мяне — было. І флейтай я пачала займацца толькі з дзесяці гадоў.

— Дык, мабыць, у вас сям’я была немужыцкая, таму бацькі так позна спахаліся?

— Усё акурат наадварот! Бацька — трубац, маці — музыказнаўца. Я расла ў атачэнні музыкі, з дзяцінства ў доме гучаў джаз, але мяне ніколі не прымушалі гэтым займацца “ў абавязковым парадку”. І ў тры гады не давалі ў рукі інструмент: маюлаў, лепей граі, каб не бадзяцца па вуліцы. Я абрала флейту сама! Неяк мне прыснілася, што я хачу на ёй граць. З тае пары я ніколі не пашкадавала пра свой выбар. А тады прачнулася, бы штосьці такое мне “стрэльнае”, і пабегла маму будзіць: “Я хачу граць на флейце!”

— І яна адвала вас у дзіцячую музычную школу?

— Не, паказала прафесару, купіла флейту, і я стала рыхтавацца да паступлення ў спецыялізаваную школу пры Гнесінах — Расійскай акадэміі музыкі. Я ўвогуле лічу, што дзіця павінна рабіць выбар самастойна і цалкам свядома — тады не будзе ні расчараванняў, ні сапсаваных лёсаў.

— Сваіх сыноў, зразумела, таксама не прымушаеце.

— Платону дзевяць гадоў, ён добра грае джаз на фартэпіяна: яму гэта цікава. Стэфан і Ян Патап — піяністава, ім пакуль бліжэй футбол.

— А вам — Беларусь. Як вы ўвогуле тут апынуліся? Нарэдзіліся ў Германіі, вучыліся ў Маскве, потым — у Ізраілі, канцэртвалі ў розных краінах. І раптам — Мінск. Звычайна бывае наадварот.

— Ды нічога тут няма звышнатуральнага. Нарэдзілася ў ГДР, бо тата быў вайсковец. А ў Мінск мы пераехалі па запрашэнні маці майго мужа: калі дваінякі нара-

дзіліся, яна прапанавала дапамагчы дзяцей гадаваць. І тут якраз Вялікі тэатр аб’явіў конкурс. Я прайшла праслухоўванне і ўжо пяты сезон працую ў аркестры. Там такія цудоўныя музыканты! Можна ўсіх пералічваць пайменна, бо іграць з імі — адно задавальненне.

— У вас неяк усё — з дакладнасцю наадварот. І свякроў не грызе, а дапамагае, і калегі — “белія ды пухнатыя”, і яма аркестравага вас, уладальніцу безліч прэмій і ўзнагарод, не прыгнятае.

— Граць адныя і тыя ж спектаклі, зрачаецца, надакучае. Думаеш, ну колькі можна сваю партыю паўтараць? А зірнеш на калег, пачуеш першыя гукі — і нахняешся. Ды папросту “кайфуеш” іграць з імі ў ансамблі!

— Мабыць, таму вы так часта музшыруеце яшчэ і па-за тэатрам. Як знаходзіце пляцоўкі?

— Калі хочаша іграць, заўсёды знойдзеш, дзе. Залы ёсць, ды арэнда паўсюль высокая. Таму даводзіцца шукаць нейкую альтэрнатыву...

— ... да прыкладу, на сметніку.

— А вы ведаеце? Так, я сапраўды іграла на адкрыцці той нашумелай выставы ў Маладзечне,

Калі хочацца іграць, заўсёды знойдзеш, дзе. Залы ёсць, ды арэнда паўсюль высокая. Таму даводзіцца шукаць нейкую альтэрнатыву...

што была два гады таму на сметніку. Мастак Базіната, які ўсё гэта прыдумав і быў куратарам, мяне запрасіў — і я пагадзілася. А чаму не? Гэта быў нейкі новы вопыт — і публікі хапала, усім было цікава, што з гэтага атрымаецца. Шкада толькі, што ўночы ўсе карціны скарлі. Але мастакі паставіліся да гэтага па-філасофску: значыць, спадабалася. Я і на даху іграла! У праекце VondelRoof, што ўжо некалькі гадоў ладзіцца на версе аднаго з будынкаў у раёне Нямігі. Атмасфера там была — невядомая! І на пленэры колькі канцэртаў было. І ў “Корпусе 8” я таксама іграла.

— На Захадзе гэта даўня практыка — прыстасаванне дахаў пад зоны адначынку, а закінутых завядскіх карпусоў ці іншых збудаванняў — пад мастацкія галерэі ці канцэртна-тэатральныя залы. У нас жа гэты працэс яшчэ толькі набірае абароты. І стымулююць яго, у тым ліку, самі артысты! Вось вы — зладзілі праект “Музыка і зоркі” ў Мінскім планетарыі.

— Ды не я адна! Мне шанцуе на “каманду” аднадушцаў. Так і з планетарыем складалася. Гэтым так цікава было займацца! Бо акрамя ўласна музыкі, было і адпаведнае відэа. Дый музыку мы абралі туго, што рэдка выконваецца. Ледзь толькі выклалі інфармацыю ў інтэрнет, квіткі разляцеліся імгненна! І засталіся тыя, хто вельмі хацеў патрапіць — але як? Дадатковыя крэслы там не паставілі: памяшканне не дазваляе. Слухашь стоячы? Немагчыма. Бо ад відэа зверху — нават калі сядзіш, галава кружыцца. Але мы не маглі расчараваць тых, хто хацеў бы прыйсці, і дазволілі наведаць рэпетыцыю, аб’явіўшы на яе вольны ўваход. Там гучала не ўсё цалкам, але людзі былі задаво-

марафон” у сталічнай філармоніі, дзе поруч з прафесіяналамі будучы выступіць аматары.

— “Флейтавыя дні” вабяць не менш. За чатыры дні — пяць канцэртаў, з іх два — канцэрты-лекцыі. А яшчэ тры майстар-класы, інтэрактыўная лекцыя. І якія імёны! З Германіі прыедзе нашчадак Тэабальда Бёма — легендарнага стваральніка флейты сучаснай канструкцыі. З Венгрыі — Бенедэж Чалага, які спецыялізуецца на музыцы барока. З Масквы — дацэнт кансерваторыі Вольга Івушэйкава. Плюс іншыя выбітныя музыканты з Расіі і Польшчы. І сусьлены парад беларускіх флейтастаў, а таксама салістаў на іншых інструментах — з усіх вядучых аркестраў нашай краіны. Як вам удалося сабраць гэтакі зорны россып?

— Ніводны, да каго звярталіся, не адмовіўся, хая мя не ў стане плаціць шалёныя ганарары: сума фарміруецца з прададзеных квіткаў, і ўзнімаць іх кошт не выпадае, бо іначай — для каго ўсё гэта будзе? Мы звярталіся ў розныя структуры, у буйныя фірмы, але нам паўсюль казалі: ваш фестываль вузкаскаіраваны, таму нам нецікава. Але што дрэннага ў скіраванасці менавіта на флейту? Затое падтрымала Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі. Рэктар Кацярына Дулава адразу ўхапілася за нашу ідэю і прадаставіла памяшканне для правядзення майстар-класаў: нам не давадзіцца плаціць арэнду.

— Дык майстар-класы, лекцыі — гэта ж дадатковы адукацыя!

— Сапраўды, у кожнай прафесіі, а тым больш творчай, вельмі важна развівацца і ўдасканальвацца ўсё жыццё. Замежныя выкладчыкі спецыяльна адпраўляюць сваіх выхаванцаў паездзіць па майстар-класах, ды і самі туды выпраўляюцца. Шырока практыкуюць і абмен класамі, калі на пэўны часавы прамежак студэнты аднаго прафесара займаюцца ў другога — і наадварот. Тут вельмі важна, што новыя веды будучы атрыманьня з першых рук і вуснаў, што можна будзе пра нешта запытацца, абмеркаваць, палдыскутаваць. Усё гэта надае больш упэўненасці, дапамагае выпрацаваць уласныя падыходы і да выкладан-

ня, і да выканальніцтва, знайсці свой стыль, сваю метадыку, адкрыць тое, што раней здавалася тайнай.

— Адкрыць апошнюю тайну: як пры такой бурлівай дзейнасці (што ні дзень — канцэрт, паездка, не кажучы ўжо пра рэпетыцыі-спектаклі ў тэатры) вас муж трывае?

— Дык ён сам музыкант — скрыпач Алег Яцкіна.

— І ніякай рамантычнай гісторыі знаёмства? Як у паданні пра флейту Пана: “і пертварылася яна ў трысцінку чарота”. Вельмі вашай фігуры пасуе — сапраўдна трысцінка. Дык што наконт рамантыкі? Ці вы толькі пра эпоху рамантызму любіце распавядаць?

— Мы разам вучыліся ў Маскве. Сябравалі гадоў васьмю — дзесяці. Разам ігралі ў панк-клубах, сачынялі, імправізавалі. Усё — разам. А эпохай рамантызму ў пэўны момант я перастала цікавіцца. Люблю сучасную музыку — XX і XXI стагоддзях. Калісьці захаплялася Стравінскім. А потым, гадоў у 14, ехала на конкурс, і там у якасці абавязковага твора на другім туры трэба было выконваць Voice Toru Такэміцу з Японіі. І пачалася! Я стала ўнікаць у японскую філасофію, у асаблівасці флейты адкрыцця! Беларускую музыку я не ведаю так добра, як, пэўна, тыя, хто тут нарадзіўся. Але мне вельмі падабаецца творчасць Галіны Гарэлавай.

— У канцэрце да 85-годдзя Беларускага саюза кампазітараў ў ўдзельнічалі ў выкананні “Слязы анёла” для флейты, арфы і альты — твора Ніны Сняжковай, якая нядаўна стала пераможцай Усерасійскага адкрытага конкурсу кампазітараў імя Андрэя Пятрова за свой Канцэрт для дзвюх скрыпак з аркестрам.

— Рыхтую яшчэ адну яе п’есу. Апошнім часам пішацца столькі цікавай, незвычайнай музыкі — а мы яе амаль не ведаем. Ці ж гэта правільна?

“Так шмат пустых сцен”

Фірмовы жоўты гігант у Мінску (вул. Энгельса, 34а)

Фестываль урбан-арту *Vulica Brazil*, дзякуючы якому ў Беларусі ўпершыню з’явіліся легальныя роспісы на фасадах будынкаў, сёлета адновіцца пасля двухгадовага перапынку. З 26 ліпеня па 11 жніўня ў Мінск з’едуцца мастакі, архітэктары, экалагі, урбаністы з розных краін. У хуткім часе з’явіцца праграма фесту са спісам удзельнікаў, але ўжо цяпер вядома, што Мінск зноў наведаюць *OSGEMEOS* — мастакі-блізняты Густава і Атавія Пандольфа з Сан-Паулу. Гэта іх “Жоўты гігант” вітае мінакоў на вуліцы Энгельса, а графіціст з балончыкам фарбы — на Кастрычніцкай. Гэта Бразілію і Беларусь іх вачыма можна ўбачыць на адным з вагонаў метро, чакаючы цягнік на Аўтазаводскай лініі. А ўлетку яны створаць у Мінску штошыці яшчэ. Што менавіта, даведаемся пазней, а пакуль жа “К” пагутарыла з мастакамі пра іншае.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота *osgemeos.com*

ПРА ГАЛОЎНАЕ ЗАХАПЛЕННЕ

— Мы пачалі маляваць гады ў чатыры. Канечне, не апазду на сцены — спыраша на паперы. Але гэта назаву-жы стала нашым галоўным захаваннем. Мы займаліся рознай працай, каб проста зарабіць грошы на жыццё, але кожны раз кідалі ўсё і вярталіся да малявання. У 1993 годзе наша захаванне стала працай, бо мы канчаткова зразумелі, што трэба дабівацца поспеху ў мастацтве, калі ўжо з іншымі заняткамі нічога не атрымавацца. Гэта адбылося ў тым ліку і дзякуючы знаёмству з амерыканскім вулічным мастаком Бары МакГі, які ў той час прыезджай у Бразілію і падзяліўся з намі сваім вопытам, а таксама пазнаёміў з заснавальнікамі анлайн-часопіса *12ozProphet* — аднаго з першых выданняў пра графіці і стрыт-арт (менавіта інтэрв’ю 1997 года ў ім адкрыла свету мастацкі дуэт *OsGemeos* — “К”).

ПРА ВУЛІЦУ

— Усяму, што робім, мы навучыліся менавіта на вуліцы. Галоўнае — быць шчырымі з самімі сабой і гледачам. Для нас графіці заўжды было спосабам адчуваць свабоду, змяняць выгляд горада і проста прыемна праводзіць час з сябрамі. Зараз мы малюем на вуліцы ў розных жанрах, а таксама робім скульптуры ці інсталіцы для выстаў у галерэях, але дзе б тое ні адбывалася — гэта заўжды стварэнне ўласнага Сусвету, куды прапануем зазірнуць іншым людзям. Нам цікавы стрыт-

арт, бо мы лічым, што мастацтва мусіць быць даступным для ўсіх, нават для тых, хто ніколі не быў у музеі ці галерэі. Каб мінак мог убачыць нейкі твор — і забыць пра тое, хто ён і куды яму трэба. Але нават калі мы працуем у галерэі, мэта застаецца гэткай жа. Таму для нашых выстаў мы імкнёмся зацэпейнічаць літаральна кожны сантыметр прасторы — сцены, пацлогу, вокны. Гук, святло, карціны, фотаздымкі — усё гэта наш свет фантазій.

ПРА ТЭЛЕПАТІЮ

— У нас часта пытаюцца, як мы працуем удвух. Але такое нават не патлумачыш, таму што разам мы з нараджэння. І гэта настолькі неверагодна, што тлумачэння і не патрабуе. Нам не трэба казаць адзін аднаму, што мы хочам зрабіць, як развіць ідэю і гэтак далей, бо мы добра знаходзім паразуменне і без слоў. У нас ёсць іншыя браты і сястры, але з імі мы не маем такой моцнай тэлепатычнай сувязі.

ПРА ЛЮБОЎ ДА ЖОЎТАГА

— Наш родны Сан-Паулу — шорты горад, і нам хацелася расфарбаваш яго. Мы выбіралі колеры і ў выніку вырашылі спыніцца на жоўтым — яркім, вясёлым, насычаным, радасным. Скура нашых персанажаў заўжды менавіта такая. Мы не задумвалі жоўты колер як нейкі фірменны знак, так атрымалася — проста гэты колер жыцця. Чаму б не дадаць яго?

OsGemeos — Густава і Атавія Пандольфа.

Міжнародная скульптурная біенале ў Ванкуверы (2014 — 2016): роспіс зроблены на шасці бетонных бункерах.

■ Даведка

OSGEMEOS (у перакладзе з партугальскай мовы “блізняты”) — бразільскія мастакі Густава і Атавія Пандольфа. Нарадзіліся ў 1974 годзе ў Сан-Паулу. Падчас навучання ў мясцовым тэхнічным каледжы пад уплывам хіп-хоп культуры напрыканцы 1980-х сталі маляваць графіці. У пачатку 1990-х пачалі мэтанакіравана даследаваць вулічнае мастацтва і яго кірункі, затым ад стрыт-арту паступова перайшлі і да галерэйна-выставачнай дзейнасці. Удзельнічаюць у выставах сучаснага мастацтва і міжнародных фестывалях, выконваюць камерцыйныя замовы, супрацоўнічаюць з сусветна вядомымі брэндамі кшталту *Nike* ці *Louis Vuitton*. У той жа час працягваюць маляваць графіці і ў самых бедных раёнах роднага Сан-Паулу.

Афіны, Бостан, Лісабон, Лодзь, Нью-Ёрк, Сан-Францыска — далёка не поўны спіс гарадоў, у якіх можна ўбачыць іх муралы. Працы *OsGemeos* знаходзяцца і ў калекцыях музеяў Сан-Паулу, Пуэрта-Рыка, Токія, Лондана.

Роспіс вагона для мінскай падземкі.

ПРА БЕЛАРУСЬ І БРАЗІЛІЮ

— Мы адкрылі для сябе Беларусь, калі ўпершыню прыехалі на фестываль *Vulica Brazil* у 2015 годзе. У Бразіліі людзі такія адкрытыя, што, сустрэўшы кагосьці на вуліцы, могуць з кожным гаварыць як са старым сябрам. Беларусь адзінадушная. На першы погляд, яны нясмелыя і сарамлівыя, але трэба толькі пагутарыць з імі — і яны табе адкрываюцца. Гэта такая ўнутраная прыгажосць, якую апазду не ўбачыш. Фестываль і цікавы тым, што мы даследуем адзін аднаго. Мы ж прыезджам не для таго, каб штошыці мяняць, а каб дзіліцца тым, што мы робім у сябе ў краіне, проста паказаць на ўласным прыкладзе, што сёе-тое можа быць па-іншаму. Напрыклад, стаўленне да вулічнага мастацтва.

У нас культура рослісу сцен існуе не так даўно — усюго гадоў шасць — сем. У Бразіліі ж нашмат даўжэй. Першае, што мы адзначылі, калі прыехалі ў Мінск: “Так шмат пустых сцен!” Бо, напрыклад, у нашым родным Сан-Паулу складана знайсці чысты лапак, каб штошыці намаляваць. І мы вельмі радыя, калі можам дадаць штошыці новае ў аблічча вашай краіны менавіта праз мастацтва. Гэта вельмі важна для агульнага ладу жыцця — каб было толькі творчая акцыя, але і сацыяльны праект, бо цягнік прыезджай праз самыя розныя гарады (часам вельмі бедныя, дзе ўвогуле рэдка ўбачыш штошыці звязанае з мастацтвам), і ў кожным мы ладзілі майстар-класы па маляванні ў мясцовых школах з мастацтвам, таму нам прыемна падзяліцца сваім досведам у вашай краіне, дзе такая дзейнасць пакуль у навіну.

ГЕРОЙ БАРАДЗИНО

Філіп Бістрам паходзіў з даўняга курляндскага баронскага роду. Нарадзіўся ў Капелле (сённяшняя Эстонія) у сям’і памешчыкаў Антона Готарда і Аўгусты Іаганна з роду Крузенштэрнаў — дарэчы, сястры знакамітага адмірала.

У 1805 годзе Філіп скончыў І каложкі корпус, атрымаў чын падпаручніка і накіраваны ў 1-шы конна-артылёрыйскі батальён. Між тым, у свеце тады было неспакойна: пачыналіся напалеонаўскія войны. Ужо ў першыя гады службы малады афіцэр узяў удзел у цэлым шэрагу бітваў — пад Гальмінам, Фрэйсіш-Эйлау, Гейльсбергам, Фрыдландам.

Не абмінула яго — як і ажно шасцірадных братаў — і вайна 1812 — 1814 гадоў. Паручнік 1-й батарэі гвардзейскай коннай артылерыі ўдзельнічаў у баях пад Віцебскам і Смаленскам, а таксама і ў знакамітай Барадзінскай бітве. Там яго батарэя была высунутая наперад супраць непрыяцеля, які распачаў абход левага фланга рускай арміі. Карцечныя стрэлы спынілі атаку французў, а свечасова падаспелыя кірасіры павярнулі супраціўніка назад. Пасля гэтага батарэя вырвалася ўправа і прыняла бой з 30 гарматамі французў. Штабс-капітан Бістрам размясціў свае тры гарматы на ўзвышэнні і пачаў абстрэл лініі артылерыі супраціўніка, прычыніўшы яму адчувальны ўрон.

Нягледзячы на тое, што сілы французў пераважалі, цягам амаль дзвюх гадзін ніводная з гармат батарэі не была падбітая. Аднак неспыненны агонь французў стаў прычынай гібель многіх артылерыстаў. Гранатай быў смяротна паранены і камандзір батарэі капітан Захаруў. Бістрам яго замяніў на полі бою.

Расстраляўшы ўсе набоі, пасля прыняцця рэзерву батарэя знялася з пазіцыі і пайшла ў рэзерв. Але ўжо праз тры гадзіны штабс-капітан Бістрам паслаў дакладзі камандзіру гвардзейскай коннай артылерыі, што “батарэя совершенно готова снова вступить в дело”.

Афіцэр паўдзельнічаў у мностве знакавых баталій той вайны — як на тэрыторыі Расійскай імперыі, так і ў Заходняй Еўропе. Стаў кавалерам ордэнаў Святога Георгія, Святой Ганны з алмазамі, Святога Уладзіміра, меў таксама аўстрыйскія, прускія і баварскія ўзнагароды. У 1815 годзе атрымаў званне палкоўніка.

НЕ ЗУСІМ ПРАВІНЦЫЯ

У сакавіку 1819 года палкоўнік Бістрам атрымаў новае прызначэнне — у конна-артылёрыйскую роту № 30 з месцам дыслакацыі ў Глуску. Гэты гарадок Мінскай губерні меў ужо амаль 300-гадовую гісторыю. У ім налічвалася каля 400 двароў і да дзвюх ты-

На старых могілках у Глуску ёсць напauзруйвананы помнік. На ацалелай аснове надпіс: “Под сим камнем покоится прах / Артиллерии Полковника / Филиппа Антоновича / Бистрома / родился в 1789 году июня 18 числа / убиенного в 1819 году апреля 23 / числа жития его было 29 лет / 10 месяцев и 5 дней”.

Што ж гэта за асоба і чаму шлях прадстаўніка знакамітага роду спыніўся менавіта ў невялічкім беларускім гарадку? Як выявілася, урослы ў зямлю каменны сведчыць пра таямнічую гісторыю даўно мінулых дзён.

Таямніца знявечанага надмагілля

Подзвіг 1-й батарэі адлюстраваны на карціне Уладзіслава Праўдзіна (1955 год).

сяч хыхароў — што па тым часе нямала. У цэнтры — рынкавы пляц, каля якога месціліся Уваскрасенская і Траецкая цэрквы. Трохі наводдаль — вялікая пяцібастыённая крэпасць, уваход у якую быў праз мост і каменную браму. Тэрыторыя за ёю дзялілася на дзве часткі: на левай размяшчаўся бернардэўскі кляштар з прыгожым касцёлам, а на правай — панскі двор з палацам удалальніка горада графа Станіслава Юдзіцкага.

У ім і закатараваў малады палкоўнік. Прыбыў ён 16 красавіка, акурат у Вялікую пятніцу, на дзвюхмеснай брычцы, запражанай чавёркай паштовых коней. Меў пры сабе невялікую світу — дзешчыка і асабістага кухара.

Бістрам не мог не стаць аб’ектам падвышанай увагі насельнікаў Глуска і навакольных мястэч: прыхаў са сталіцы, набліжаны да самога імператара, камандзір гвардыі! Гэта яго конна-артылёрыйскага калона выклікала захапленне ў пецярбургцаў, калі “крычалі барышні “Ура!” і в воздх чепчики бросали”. Герой вайны! Халасты 30-гадовы

палкоўнік быў зайздросным жаніком, але ў сэрцы ён ужо захоўваў адзін жаночы вобраз, які быў выдзелены ў яго на мініяцюры і для якога ўжо былі прыгатаваны залатыя кольцы.

НОРАВЫ ДВАРАН

23 красавіка Філіп Бістрам ранкам выйшаў з дому, распарэдзіўшыся, каб абед быў прыгатаваны на шэсць чалавек.

А ўжо аб 11 гадзіне ў замак былі прывезены на падводзе целы двух афіцэраў з аднолькавымі кулявымі раненнямі ў права бок, пад вышыннутую руку.

У адным з забітых слугі тут жа апаналі палкоўніка Бістрама. Другі аказаўся падпалкоўнікам Сцяпанам Карновічам, які паходзіў з дваран Яраслаўскай губерні. У Глуску яго ніхто не ведаў. Пушчавых дакументаў для знаходжання ў гарадку ён не меў. Але прычыну яго з’яўлення інкогніта тлумачыў складзе прыз, што яго нібыта высеклі ў тайнай канцэлярыі або праз заўвагу адносна паводзін у тэатры. На шчасце, тая дуэль скончылася замірэннем. А вось эпіграма

ком *Степан Степановичем Карновичем* *решились мы как благородные люди стреляться без всяких свидетелей к чему и проиу в случае смерти моей Высиее Начальство не делать ему Карновичу никакого преследования равно своим родственникам не иметь до него никакого дела и уважать сию мою прозбу как человека умирающего”.*

А неўзабаве ў пакоі Бістрама знайшлі і аналагічную па змесце записку Карновіча. Праўда, у ёй была і далатковая інфармацыя: “Получивши обидь от господина артиллерии Полковника Филиппа Антоновича Бистрома...” Адсюль вынікае, што ініцыятарам дуэлі быў Карновіч.

Што ж гэта былі за крыўды? Можна афіцэраў змарыліся ў Санкт-Пецярбургу — альбо інцыдэнт адбыўся ўжо ў Глуску? Нагода магла быць зусім нікчэмнай — як, напрыклад, у выпадку з маладзенькім Пушкіным, які ў гэтым жа 1819-м меў ажно пяць палобных гісторый: праз жарт, што яго нібыта высеклі ў тайнай канцэлярыі або праз заўвагу адносна паводзін у тэатры. На шчасце, тая дуэль скончылася замірэннем. А вось эпіграма

“кюхельбекерно и тошно” стала прычынай сапраўднага двубою, падчас якога будучы класік меў магчымасць загінуць ад рукі свайго літвіскага сябра — таго самага Кюхельбекера. Такі быў век, такія былі норавы ў дваранскім асяроддзі!

ДАМОЎЛЕНАСЦЬ ДЖЭНТЛЬМЕНАЎ

Матывы дуэлі ў Глуску не змагло ўстанавіць і следства, якое праводзіў Бабурыцкі ніжні земскі суд. Як вынікае з матэрыялаў справы, з’яўленне ў Глуску падпалкоўніка Карновіча не было заўважана ні паштовым станцыйным наглядачым дваранінам Ціхоцкім, ні ўсведзенымі мясцовымі аўраямі, ні вайскоўцамі.

Следствам былі ўстаноўлены толькі месца і час дуэлі — са слоў арандатара маёнтка Мошніцы Іосіфа

публічнай жа сатысфакцыі. Дый супернікі, якія не мелі права “сустрэчы без задальнавання”, не ў стане былі ажыццявіць арганізаваную падрыхтоўку дуэлі. Менавіта для гэтага і патрабаваліся секунданты.

Зразумела, іх місія не зусім адпавядала дзейнаму заканадаўству. І таму дуэлянты ўсяляк імкнуліся зняць са сваіх пасярэднікаў адказнасць. Вось і ў записцы Бістрама адзначана: “без свидетелей”. Хача нехта ж павінен быў даставіць тую записку Карновічу! Зрабіць гэта мог толькі ўпаўнаважаны секундантам.

А як палумачыць распараджэнне Бістрама прыгатаваць абед на шэсць персон? Думаецца, склад гасцей плавнаўся такі: абодва супернікі і па два секунданта. Магчыма, палкоўнік меў намер вырашыць “неприятность” мірна. Ды, на жаль, адбылося тое, што адбылося.

Для пахавання лютараніна Бістрама і праслаўнага Карновіча з Бабурыцкага духоўнага ўпраўлення ў Глуск быў накіраваны прапапоп Іаан Смоліч, які і дзейсніў абрад 26 красавіка. Верагодна, што абодва афіцэры спачылі побач, пад артылерыйскі салют, каля “публічных могілак Глускай рыма-каталіцкай парафіі”.

Да нашых дзён дайшло толькі пашкоджанае надмагілле Бістрама. Помнік яму паставіў брат Антон, талы ўжо генерал-маёр, які ў 1821 годзе стаў камандзірам усё той жа 1-й батарэі лейб-гвардыі коннай артылерыі.

Імя героя Айчыннай вайны 1812 года Філіпа Антоначка Бістрама выведзена залатымі літарамі на мармуровых дошках, змешчаных на сценах Георгіўскай залы Вялікага Крамлёўскага Палаца і Храма Хрыста Збаўшча ў Маскве. У Глуску ж яго знявечаная магіла — да сёння без крыжа!

Пражыўшы ў гарадку болей за 30 гадоў, да нядаўняй параў я і не ведаў, што тут 200 гадоў таму адбылося такая падзея, як дуэль двух высакапастаўленых афіцэраў, у выніку якой яны абодва былі забітыя на месцы.

Між тым, на гэтых могілках спачылі нямала іншых асобаў, вартых увагі гісторыкаў. Але большасць старых надгробкаў гвалтоўна разбурана або знесена. Скажам, параўнальна нядаўна быў страчаны чыгуныны помнік Аляксандры з Лапуў Быхоўскай (1827 — 1899).

На жаль, прадстаўнікі мясцовых уладаў даюць адпакі: “не з’яўляецца гісторыкакультурнай каштоўнасцю”. Каталіцкія могілкі халастычна “засяляюцца” паўторна — прычым нават пасля афіцыйнага іх закрыцця. Так знікаюць апошнія сведкі гісторыі старажытнага і багатаго колісь на адметнасці Глуска.

Васіль БАЛЕЙКА

